

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Lucie Višňovská

Vybrané aspekty kvality života u osob se závislostí – existenciální aspekty

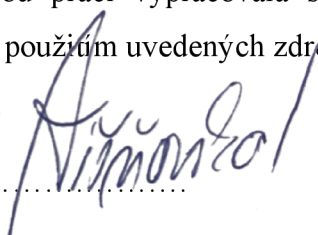
Olomouc 2022

Vedoucí diplomové práce: doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a s použitím uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 19.4. 2022

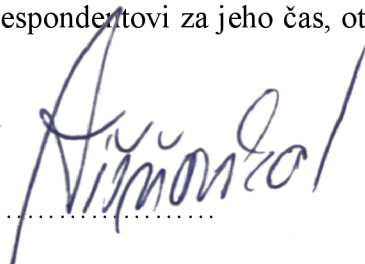
A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Simona', written over a dotted line.

Poděkování

Děkuji doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady a ochotu pomoci v průběhu vzniku této diplomové práce.

Děkuji také svému respondentovi za jeho čas, otevřenost, sdílnost, trpělivost a ochotu při sběru dat.

V Olomouci 19.4.2022

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A. Růžička', written over a dotted line.

Abstrakt

Diplomová práce na téma „Vybrané aspekty kvality života u osob se závislostí – existenciální aspekty“ mapuje životní události u jednoho případu muže závislého na alkoholu. Závislost na alkoholu je pro některé celoživotní problém, který někteří nechtějí řešit, dokud není pozdě. Pokud závislost na alkoholu přetrvává i po proděláním léčby, tyto lidé bývají nazýváni abstinující závislé osoby. Předmětem této diplomové práce je studie jednoho konkrétního případu. Někteří lidé jsou více vnímaví vůči životním nástrahám, neumí problémy řešit adekvátně a pomáhá alkohol, díky kterému získají alespoň na určitý čas odstup od reality.

Výběr respondenta byl prováděn na základě dlouholeté osobní znalosti a dostupnosti informací.

Cílem této práce bylo prozkoumat, jestli životní nástrahy a nepříznivé životní etapy přispívaly k rozvoji závislosti, jestli ztráta smyslu života ovlivnila rozvoj závislosti.

Abstract

The diploma thesis on the topic "Selected aspects of quality of life in people with addiction - existential aspects" maps the life events in one case of a man addicted to alcohol. For some, alcohol dependence is a lifelong problem that some do not want to solve until it is too late. If alcohol dependence persists after undergoing treatment, we call these people abstinent addicts. The subject of this diploma thesis is the study of one specific case. Some people are more receptive to the pitfalls of life, cannot solve problems adequately, and alcohol helps to get away from reality, at least for a while. The selection of the respondent was made on the basis of many years of personal knowledge and availability of information. The aim of this work was to examine whether the pitfalls of life and unfavorable life stages contributed to the development of addiction, whether the loss of meaning in life affected the development of addiction.

Klíčová slova: smysl života, kvalita života, alkoholová závislost

Key words: meaning of life, quality of life, alcohol dependence

Obsah

ÚVOD	4
I TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1.1 KVALITA ŽIVOTA.....	5
1.1.1 Rozsah posuzování kvality života.....	8
1.1.2 Objektivní a subjektivní dimenze kvality života.....	9
1.1.3 Smysl života.....	11
1.1.3.1 Existenciální smysl	12
1.1.3.2 Křesťanský pohled na smysl života	14
1.1.3.3 Filozofický pohled na smysl života.....	15
1.2 DEFINICE ZÁVISLOSTI	16
1.2.1 Znaky závislosti	17
1.2.2 Alkoholová závislost.....	18
1.2.2.1 Další pojmy.....	19
1.2.3 Stádia závislosti na alkoholu.....	20
1.2.4 Léčba závislosti na alkoholu.....	21
1.2.4.1 Ambulantní léčba	21
1.2.4.2 Denní stacionář	21
1.2.4.3 Ústavní léčba.....	22
1.2.4.4 Detoxifikační jednotky	22
1.2.4.5 Terapeutické komunity.....	23
1.2.4.6 Doléčovací programy	24
1.2.4.7 Anonymní alkoholici	24
1.2.5 Abstinence.....	25
1.2.5.1 Stádia	25
1.2.5.2 Udržení abstinence	25
1.2.6 Způsoby odmítání.....	26
2 PRAKTICKÁ ČÁST	27
2.1 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	27
2.2 METODIKA	28
2.2.1 Triangulace.....	28
2.2.2 Design výzkumu-případová studie.....	29
2.2.3 Metoda sběru dat.....	31
2.2.3.1 Metoda životní křivky	31
2.2.3.2 Narativní rozhovor	31
2.2.4 Metoda zpracování dat.....	32
2.2.4.1 Zpracování audiozáznamu	32
2.2.4.1.1 Kontrola transkripce	33
2.2.5 Výzkumný vzorek.....	33
2.2.6 Metody analýzy kvalitativních dat – narativní analýza	33
2.2.6.1 Narativní rekonstrukce	34
2.2.6.1.1 Kategorie	34
2.2.7 Etické aspekty.....	35
2.2.8 Realizace výzkumu	35
KAZUISTIKA	37
2.3 VÝSLEDKY A INTERPRETACE	42
2.3.1 Životní křivka.....	42
2.3.2 Životní křivka a narativní rozhovor	42
2.3.2.1 Životní témata:.....	52
2.3.2.2 Míra aktérství:.....	56

2.3.2.3	Zápletky:.....	56
2.3.2.4	Hodnoty a přesvědčení:.....	59
2.3.2.5	Obrazy sebe a druhých:	60
2.3.2.6	Reflexe a hledisko:	61
2.4	LIMITY STUDIE	63
2.5	ZÁVĚR.....	64
2.6	DISKUZE	67
ZDROJE		69
PŘÍLOHY.....		72
SEZNAM OBRÁZKŮ		73

ÚVOD

Závislost na alkoholu je v dnešní době stále velice aktuálním tématem. V každé generaci i sociální sféře můžeme pozorovat následky a dopady jeho konzumace. Ve většině světa je alkohol dostupný a jeho dopady jsou bagatelizovány, přestože má za následky závažné dopady na zdraví.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jestli konkrétně u jednoho daného případu muže závislého na alkoholu, se jeho závislost rozvíjela v důsledku ztráty smyslu života. Jaký dopad na rozvoj závislosti měly negativní životní situace?

V první kapitole této práce je vymezen pojem kvalita života. Dále je bádáno po smyslu života, porovnáváno filozofické hledisko a náboženské hledisko smyslu života. Teoretická část práce dále řeší znaky závislosti, alkoholovou závislost a její stádia, možnosti léčby závislosti na alkoholu, abstinenci a způsoby odmítání nejen alkoholu, ale také cigaret a jiných drog.

Druhá kapitola je věnována kvalitativnímu výzkumu. Byla zkoumána životní křivku, která byla doprovázena narativním rozhovorem, ten byl nahráván na diktafon. Následně došlo k přepisu tohoto rozhovoru, který byl pomocí narativní rekonstrukce analyzován. Pomocí těchto metod bylo možné zjistit, jestli vůbec a jakým způsobem ovlivňovaly životní prohry rozvoj závislosti u jednoho konkrétního případu.

Ve výzkumu bylo zjištěno, že ztráta smyslu života (hodnoty) ovlivňuje vznik závislostí.

I TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Kvalita života

Kvalita, jak je definováno ve slovníku českého a slovenského jazyka vyjadřuje jakost, hodnotu. (Elektronický lexikon slovenského jazyka, 1999)

Definice kvality života existuje nespočet, neboť se jedná o velmi rozsáhlé významové pojetí charakteristické svou komplexností a individuálností. Z toho důvodu lze uvést hned několik autorů zabývajících se touto problematikou.

Definice kvality života z roku 1996 podle Světové zdravotnické organizace (WHO): „*Kvalita života je to, jak lidé vnímají své místo v životě, v kontextu kultury a hodnotových systémů, ve kterých žijí a ve vztahu ke svým cílům, očekáváním, standardům a zájmům.*“

Veenhoven (2000, s. 2) „*ve filozofických disciplínách dosud nedošlo ke shodě v jednotné finální definici kvality života a v praktické oblasti empirických studií dochází k míchání hrušek s jablky.*“

Vaňurová (2005, s. 145) „*Kvalita života je to, jak jedinec vnímá své postavení ve světě v kontextu kultury a hodnotových systémů, ve kterých žije, a ve vztahu ke svým cílům, očekáváním, životnímu stylu a zájmům. Jedná se o velmi široký koncept, multifaktoriálně ovlivněný fyzickým zdravím jedince, psychickým stavem, osobním vyznáním, sociálními vztahy a vztahem ke klíčovým oblastem jeho životního prostředí.*“

(Tokárová, 2002) Vymezuje kvalitu života hned ve dvou různých významech:

- **Normativní kategorie** (na vyjádření žádoucí, stanovené, nejlépe vyhovující úrovně nebo stupně, přibližující se k očekáváním, potřebám či představám jednotlivců nebo skupin).
- **Všeobecný výraz** na označení specifických charakteristik, vlastností, kterými se daný objekt liší od jiných objektů, bez zdůrazňování míry uspokojení potřeb.

„Kvalita je relativní kategorií. Může být vyjádřena kvalitativními (vycházející z hodnotového systému toho, kdo ji posuzuje) a kvantitativními (objektivními, měřitelnými) indikátory.“
(Veenhoven, 2000, s. 3)

Rapley (2003) tvrdí, že smyslem existence se čím dál víc stává individuální život daného jedince. Symbolizuje přechod civilizace od rozsáhlého k účinnému a zejména od kvantitativního ke kvalitativnímu. Od druhé poloviny minulého století se začíná pojem kvality života objevovat a zkoumat v různých vědních disciplínách. Nejprve byla předmětem zájmu materiální stránka života společnosti jako celku (objektivizované pojetí kvality života), postupně se střed zájmu měnil nematerialistické stránky a subjektivní vnímání a hodnocení kvality života samotného individua.

Džuka (2004) rozlišuje subjektivní kvalitu života jedince

- **individuální hodnocení** (kognitivní systém) naplňuje individuálním obsahem
- **subjektivní hodnocení** (emocionální systém) frekvence pozitivních a negativních emocí
- **objektivní kvalita života** – objektivní podmínky života osoby nejsou objektem psychologického výzkumu

Hnilicová (2005) hodnotí kvalitu života pouze ze dvou hledisek:

objektivní kvalita života – znamená všeobecnou spokojenost člověka s vlastním životem vycházející z kognitivního hodnocení a emočního prožívání,

subjektivní kvalita života – představuje splnění všech základních sociálních a materiálních životních podmínek, sociální status a fyzické zdraví člověka.

V souvislosti se subjektivní pohodou uvádí Payne (2005) kognitivní a emocionální orientaci:

kognitivní dimenze subjektivní pohody – je reprezentována racionálním hodnocením vlastního života (tzn., jakým způsobem můžeme zhodnotit vlastní život a do jaké míry jsme se svým životem spokojeni / nespokojeni),

emocionální dimenze subjektivní pohody – znamená citové prožívání a převažující typy emocí člověka, čímž dochází ke zjišťování celkového emočního naladění člověka, výsledkem tohoto je zjištění převahy pozitivních či negativních emocí u konkrétního jedince.

Veenhoven (2000) definuje čtyři hlavní pilíře kvality života. Ty jsou **snositelnost prostředí, životní schopnosti jedince, vnější užitečnost života a vnitřní ocenění života**. Také tvrdí, že nejinkluzivnějším měřítkem kvality života je stále to, jak dlouho a šťastně lidé žijí.

1.1.1 Rozsah posuzování kvality života

(Engel a Bergsma In: Křivohlavý, 2002) popsali hierarchii možného přístupu ke zkoumání kvality života následujícím způsobem:

- **makrorovina:** kvalita života je zvažována z pohledu velkých sociálních skupin a společenských celků, jedná se o kvalitu života a jejím zohledňování při velkých politických rozhodnutích, dotýká se například boje s nemocemi, chudobou nebo je zohledňována při rozhodování o investicích do zdravotnictví
- **mezorovina:** kvalita života v malé sociální skupině (rodina), jedná se o respekt k morální hodnotě života člověka, ale i o otázky sociálních vztahů mezi lidmi, uspokojování potřeb každého člena skupiny, celkové sociální klima a sociální oporu
- **personální rovina:** kvalita života jedince, jde o subjektivní hodnocení vlastního života, zahrnuje jeho zdraví, bolest, energii, pocit spokojenosti, naplnění cílů a očekávání
- **fyzická existence:** kvalita života jako výsledek pozorovaného chování druhých lidí, umožňuje objektivní měření a porovnání

1.1.2 *Objektivní a subjektivní dimenze kvality života*

Being (kdo jsem)	<p>Fyzická – fyzické zdraví, cvičení atd.</p> <p>Psychologická – mentální zdraví, city atd.</p> <p>Duševní – osobní hodnoty, názory atd.</p>
Belonging (jak člověk zapadá do prostředí)	<p>Fyzická – domov, práce, škola, sousedství, komunita atd.</p> <p>Sociální – rodina, přátelé, sousedé atd.</p> <p>Společenská – příjem, zdraví, zaměstnanost, sociální služby, vzdělání atd.</p>
Becoming (účelné aktivity k vyjádření sama sebe a dosažení osobních cílů, aspirací a nadějí)	<p>Praktická – denní aktivity jako domácí práce, placená práce, škola atd.</p> <p>Volný čas – relaxační a stres redukující aktivity</p> <p>Růst – udržování a zlepšování znalostí a dovedností a adaptace na změnu</p>

Tabulka 1 - Základní prvky kvality život podle Raphaela, Zdroj: (Philips, 2006, s.38)

Obecně lze rozlišit v hodnocení celkové kvality života dvě dimenze, a to objektivní a subjektivní (Hodačová L., 2007).

Objektivní dimenze se týká materiálního zabezpečení, sociálních podmínek, fyzického zdraví, funkčního stavu nebo třeba sociálního statutu – kvalita života je pak nahlížena jako míra, v níž jedinec využívá možností života, je zvnějšku pozorovatelná, hodnotitelná, porovnatelná s ostatními. Byla zpočátku vnímána jako jediná a určující, nicméně postupně se pro pojem kvality života stala nedostačující, protože nestačila k vysvětlení různého pocitu spokojenosti u lidí, jejichž zdravotní, sociální nebo materiální stav se při použití objektivních deskriptorů nelišil.

(Vaňurová a další, 2005, str. 17) tvrdí, že „*Objektivním pohledem sledujeme materiální zabezpečení, sociální podmínky života, sociální status a fyzické zdraví. Lze ho tedy vymezit jako souhrn ekonomických, sociálních, zdravotních a environmentálních podmínek, které ovlivňují život člověk.*“

Mandys chápe jako objektivní faktory spíše na úrovni makroroviny kvality života na rozdíl od Vaňurové a Hodačové, které vnímají objektivní dimenzi na úrovni personální roviny. „*Za objektivní faktory kvality života můžeme považovat například hrubý domácí produkt, životní úroveň domácností, nebo jednotlivce, úroveň příjmů a spotřeby.*“ (Mandys, 2013, s. 128)

Subjektivní dimenze je v současné době zásadní a určující, je pojímána jako individuální hodnocení vlastního života. Jedná se o prožívání a vnímání postavení sebe sama, svých osobních cílů, očekávání, zájmů, odvíjí se od prožitých zkušeností a od systému osobních hodnot a představ o svém vlastním životě. (Gullone, Cummins, 2002; Hnilica 2006).

(Mandys, 2013) Subjektivní dimenzi kvality života vnímá jako závislou na psychické pohodě daného jedince, na naplňování životních cílů a na vnitřní spokojenosti s vlastním životem (well-being). Vnitřní spokojenosti člověk dosáhne při uskutečnění vlastních cílů bez ohledu na společensky očekávané cíle. Činnost je výsledný prostředek k uspokojení potřeby člověka.

(Vymětal, 2001) tvrdí, že subjektivním pohledem na kvalitu života sledujeme jedincovo postavení ve společnosti v kontextu jeho kultury a hodnotového systému. Na rozdíl od Mandyse výsledný prostředek k uspokojení potřeby jedince je podle Vymětala zájem jedince, očekávání a to, jakým způsobem se daří naplnit osobností cíle.

WHO rozeznává čtyři základní oblasti kvality života:

- **Fyzické zdraví a úroveň samostatnosti** – energie a únava, bolest, odpočinek, mobilita, každodenní život, závislost na lékařské pomoci, schopnost pracovat atp.
- **Psychické zdraví a duchovní stránka** – sebepojetí, negativní a pozitivní pocity, sebehodnocení, myšlení, učení, paměť, koncentrace, víra, spiritualita, vyznání atp.
- **Sociální vztahy** – osobní vztahy, sociální podpora, sexuální aktivita atp.
- **Prostředí** – finanční zdroje, svoboda, bezpečí, dostupnost zdravotnické a sociální péče, domácí prostředí, příležitosti pro získávání nových vědomostí a dovedností, fyzikální prostředí (znečištění, hluk, provoz, klima) atp. (Vaňurová a další, 2005).

1.1.3 Smysl života

Jednou z otázek, které si člověk může ve svém životě klást, je otázka po smyslu života: „*Jaký je smysl života? Jaký je smysl mého života? Proč žijeme? Proč jsme se zde ocitli? Kvůli čemu žijeme? Podle čeho máme žít? Jestliže musíme zemřít, jestliže nic netrvá věčně, tak jaký je vůbec smysl toho všeho?*“ (Yalom, 2006, s. 424)

Křivohlavý (2006, s. 51) popisuje, jak Frankl vidí smysl života: „*Obecný lidský mentální jev, který je předpokladem pro to, aby nám tělesně a duševně bylo dobře.*“

Dle Halamy (2007, s. 56) je smysl života: „*Osobní systém přesvědčení, cílů a hodnot, který člověku umožňuje prožívat, uvědomovat si a řídit svůj život jako hodnotný, účelný a naplňující*“.

Člověk se začíná zajímat o smysl života ze dvou různých motivačních tendencí.

První důvod zájmu o smysl života vychází z absence smyslu, například u lidí z koncentračních táborů, kdy se lidé nachází v těžké situaci, silně deprimovaní bez uspokojení svých základních fyziologických potřeb. Na druhé straně leží ztráta smyslu života z důvodu přesycenosti, se kterou se potýkáme v této době častěji. Člověk má uspokojeny základní lidské potřeby, ale neví, o co má ještě usilovat. Frankl (2006)

„*Proces nejhlubšího zkoumání – proces, který Heidegger označuje jako odtajnění – nás vede k poznání skutečnosti, že jsme koneční, že musíme zemřít, že jsme svobodní a že svobodě nemůžeme uniknout. Rovněž se dozvídáme, že člověk je neúprosně sám.*“ (Yalom, 2006, s. 360)

Yalom (2006) uvádí, že lidé tážající se na smysl života své otázky pokládají různorodě a v různých životních situacích, někdy se jedná o otázky typu „*Proč žiji?*“, jindy zase „*Jak mám žít? Podle čeho žít? Pro co?*“. Takové otázky vyjadřují potřebu hodnot, potřebu nějakých pokynů, zásad či hranic.

Halama (2007) vymezuje hodnoty jako určité **hranice, principy, standardy, cíle** či **směrnice**, které člověk považuje za důležité, a kterými řídí svůj život

Křivohlavý (2006) rozděluje tyto hodnoty do dvou významově odlišných skupin. Diferencuje hodnoty **cílové**, jež jsou vázány na cíle, a hodnoty **instrumentální** týkající se způsobu života a představující určité směrnice, které člověku určují, jak by měl žít.

Také Křivohlavý (2006, s. 12) „*V průřezných oblastech – psychologii, sociologii, psychiatrii, ale i filosofii, teologii, literatuře i politice se setkáváme s tvrzením, které říká, že jedním z nedostatků 20. století bylo to, že v něm byl nedostatek spolehlivého smyslu života, že v důsledku toho lidé začali ztrácet nosnou životní orientaci a pevnou půdu pod nohama a začali žít plytkým životem. Zdá se, že v 21. století tomu není o moc lépe – spíše naopak.*“

Jedním z nejsilnějších smyslů života byly po staletí životní stereotypy. Tradičně jedním z nejsilnějších motivů bylo **plození dětí a výchova nové generace**. Žijeme ve 21. století, kdy člověk si sám vybírá svou cestu, není již pravidlem, že každý manželský pár má děti, muži nejsou těmi lovci a nemusí se postarat o rodinu jako tomu bylo kdysi, protože i ženy samy si budují kariéry a jsou čím dál víc samostatné. Snažíme se svět urychlit, zjednodušit a odvracíme se od přirozeného bytí spjatého s přírodou. Tyto trendy se mohou dle Yaloma (2006) a Fromma (1994) odrážet ve vzrůstajících pocitech **odcizení a osamělosti**. Člověk ztrácí svou zakořeněnost. Heidegger (1996) v souvislosti s tím používá pojem „nezabydlenost“ pro vyjádření pocitu, v němž člověk ztrácí pocit důvěrné známosti světa. Nezakořeněnost patrně souvisí s obecnějším odklonem člověka od přirozeného způsobu života. Řada autorů rovněž upozorňuje na souvislost narůstající nesmyslnosti s odcizením se přírodnímu prostředí.

1.1.3.1 Existenciální smysl

Yalom rozlišuje čtyři základní existenciální aspekty, s nimiž je člověk konfrontován: **konečnost, svoboda, osamělost a bezsmyslnost**.

Frankl (1998) tvrdí, že člověk by měl místo **sebepozorování zaměřit pozornost od sebe ke světu, k hodnotám**, které přesahují jeho existenci.

Sartre (podle Yalom, 2006, s. 228) v souvislosti s existenciální vinou píše „*Člověk je nejen svobodný, ale je odsouzený ke svobodě. Navíc svoboda sahá dál než být zodpovědný za svět (tj. prodchnout svět smyslem): člověk je rovněž zcela odpovědný za svůj život, nejen za své jednání, ale také za své nejednání.*“

Fromm (1993) tvrdí, že člověk se přirozeně snaží unikat před svobodou, neboť **naprostá svoboda vyvolává pocit úzkosti a nejistoty**. Jedinec raději popře sám sebe, vzdá se svojí svobody a individuality a nalezne jistotu v poslušnosti.

Fromm (1993) definoval základní lidské mechanismy úniku před svobodou.

Autoritarismus: snaha o sloučení se s někým nebo něčím mimo sebe sama z důvodu získání větší síly, která samotnému já chybí. Snižuje tím úzkost ze svobody.

Destruktivismu: počátek v bezmocnosti a osamocení, je to snaha o přesvědčení sebe sama i svého okolí o vlastní existenci tím, že jakmile něco nebo někoho zničím, získávám sílu a začínám ovládat okolí, okolí neovládá mě.

Konformita automatu: jedinec ztrácí svou autenticitu, chová se pouze požadovaným způsobem dané společnosti, z jedince se stává automat, který je naprogramovaný žádoucími vzory chování. Podřizuje se sociálním normám.

Podle Längle (1997a) není člověk fixován pouze na jeden trvalý stav. Prostřednictvím vztahů a výměny s okolním světem se neustále mění. Existenciální analýza rozeznává tyto významné faktory, které mají vliv na rozvoj závislosti.

1. **Zklamání nebo hluboké konflikty** (faktory vyvolávající závislost)
2. **Dlouhodobé vystavení stresu, dlouhodobé konflikty** (faktory udržující závislost)
3. **Určité povolání, způsob vzorů ve svém okolí** (faktory podporující závislost)

Závislost vzniká následkem nesnesitelného pocitu prázdnoty a projeveného impulsu k sebezničení, který v sobě nosí každý člověk.

Závislost jako následek škodlivého užívání užívání

1. Přitažlivost, které není možné odolat
2. Deficitní život spočívající v nedostatečném množství sil bránících se rostoucí závislosti

Závislý potřebuje **velice intenzivně vnímat, že je život dobrý**. Závislost představuje hlubokou touhu více žít, která byla delší dobu frustrovaná. Člověk nadměrnou stimulací

pomocí návykových látek vznáší přehnané nároky na život, ale od sebe neočekává vůbec nic. (Längle, 1997a)

Podle Heitgera (in Längle, 1997a) je závislost **zoufalým pokusem, jak se vysvobodit z tíživé situace odvrácením se od světa.**

Rozvoj závislosti z pohledu existenciální analýzy souvisí s **vnitřním napětím z existenciální prázdnoty, z neurotického konfliktu nebo z poruchy osobnosti a psychického jednání.**

Míra závislého chování se mění v souvislosti na míře existenciální prázdnoty. (Längle, 1997a)

1.1.3.2 Křesťanský pohled na smysl života

Křesťanství je monoteistické náboženství (věří v jediného Boha). Základním písmem křesťanství je **Bible**, která se skládá ze Starého a Nového zákona. Křesťanství se zaměřuje na následování učení Ježíše Krista. (Kratochvíl, 1994)

Na smysl života ve vztahu k náboženství musíme nahlížet ze dvou hledisek:

Ontologický smysl – hodnotový systém sledující náš život jako celek, který se snaží objasnit otázky ohledně konečnosti člověka.

Osobní smysl – který zahrnuje naše aktivity, hodnoty a činnosti, které jsou pro nás každodenní skutečností.

Tyto dvě kategorie se navzájem prolínají. Smysl života u věřících lidí představuje něco pozitivního. Do jisté míry tento pozitivní přístup ovlivňuje sama víra v Boha, o které jsou věřící vnitřně přesvědčeni. V rámci víry dochází aktivně k činnostem, ať už společenským (mše) nebo individuálním (modlitba). Věřící si vytváří svá společenství, v nichž se navzájem velmi silně podporují. (Halama, 2007)

Podle Ratzingera (1991) křesťané poznávají smysl světa prostřednictvím víry. Víra je pro ně místem pro setkání se s Ježíšem. Smysl života na Zemi je podle křesťanů daný a je jím Bůh. Věřící člověk následuje učení Krista a nechává si od něj v životě pomoci a poradit v těžkých chvílích a zásadních oblastech jejich života. Nežijí se tím své odpovědnosti za svá jednání, pouze předpokládají, že jim Kristus pomůže vydat se správnou cestou. Každý člověk se

narodil s rozumem a se svobodnou vůlí, každý člověk má také svou vlastní a jedinečnou cestu životem. Pokud se člověk rozhodne následovat Krista, dojde u něj k celkové proměně. (Küng, 2006)

1.1.3.3 Filozofický pohled na smysl života

Schopenhauer (1997) tvrdí, že **život žádný smysl nemá a jakékoliv uspokojení je krátkodobé a pomíjivé**. Člověk se slepě žene za nějakým cílem, kterého když dosáhne, vystane najednou nový cíl, až dojde k „ničemu“ v podobě smrti. Východisko vidí v uměleckém nazírání na život.

Adler (1995) hledá smysl života v pohledu na životní styl a životní cíle. Dle Adlera se smysl života buduje již v ranném dětství pomocí silných citových zážitků a hledání odpovědí na tři základní „otázky“: **postoj k bližním, povolání a partnerský vztah**.

Jung (Jung, Jacobi, 1995) tvrdí, že se člověk narodí ve světě, který nechápe, ale snaží se v něm najít smysl, který by sloužil jako zábrana proti vlně chaosu, který dále může způsobovat úzkost. Smysl života vidí **v procesu zrání směrem k autentické bytosti za pomoci archetypů a konfrontace s existenciálními aspekty, jako jsou osamělost a svoboda**.

Podle Maslowa (2000) **je smysluplnost pro člověka motivační silou života tam, kde jsou dostatečně uspokojovány nižší potřeby**. Maslow předpokládá, že člověk má vrozenou tendenci realizovat svůj potenciál a usilovat o stále plnější bytí.

1.2 Definice závislosti

Definice závislosti podle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí

„Syndrom závislosti: Je to skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti je touha (často silná, někdy přemáhající) brát psychoaktivní látky (které mohou, avšak nemusí být lékařsky předepsány), alkohol nebo tabák. Návrat k užívání látky po období abstinence často vede k rychlejšímu znovuoživení jiných rysů syndromu, než je tomu u jedinců, u nichž se závislost nevyskytuje.“ (Nešpor, 2005, str. 9)

Závislost definujeme až tehdy, jestliže dojde v průběhu jednoho roku minimálně ke třem z těchto jevů: (Nešpor, 2005)

- a) velmi silná touha po dané látce
- b) problémy se sebeovládáním při používání látky
- c) užívání látky z důvodu zmenšení příznaků, které byly vyvolány předchozím užitím té stejné látky
- d) stoupá tolerance k té dané látce, dosahuje stejného stavu po požití většího množství látky
- e) vzrůstá pasivita, jediný zájem je užívání dané látky
- f) negativní následky neodradí od užívání

Kalina (2001) závislost (dependence) a syndrom závislosti je definován v ICD-10 jako množství behaviorálních, kognitivních a fyziologických fenoménů, který se vyvíjí po opakovaném užití látky a který typicky zahrnuje následující projevy:

- silné přání užít látku, nutková potřeba
- snížené ovládání při jejím užívání, ztráta kontroly
- neustálé užívání látky, dokonce i přes škodlivé následky, neschopnost odpoutat se navzdory tělesným i duševním komplikacím
- užívání látky je prioritou před všemi ostatními aktivitami a závazky, převažující orientace na životní styl s látkou

- zvýšená/snížená tolerance
- nežádoucí negativní stav při nedostatku či vysazení

1.2.1 Znaký závislosti

Diagnóza závislosti podle Diagnostického a statistického manuálu Americké psychiatrické asociace (DSM-IV): (Nešpor, 2005)

Aby byla diagnóza potvrzena, je třeba vykazovat minimálně **tři** z těchto znaků po dobu jednoho měsíce:

1. roste tolerance na danou látku
2. dochází k odvykacím příznakům, pokud se látka přestane užívat
3. člověk ztrácí kontrolu nad množstvím a délkou užívání látky
4. nedaří se delší dobu přestat látku užívat nebo užívání omezit
5. člověk věnuje velké množství svého času, aby látku sehnal, užil a zbavil se účinků
6. člověk přestává mít zájem o běžné věci v životě, jako je práce, zájmy
7. nepřestává látku užívat i přesto, že je seznámen s tím, jaký dopad má látka na jeho psychický i fyzický stav

Tyto znaky jsou velmi podobné znakům WHO, významným rozdílem je absence bažení v definici závislosti dle Americké psychiatrické asociace.

Craving (bažení) – je silná touha po určité látce. Doprovází závislost na alkoholu, návykových látkách, patologickém hráčství. Bažení při abstinenci slábne, ale není vyloučeno, že se objeví i několik let po abstinenci. Symptomy bažení jsou například bolesti hlavy, únava, poruchy spánku, pocení, zvýšený tep, poruchy pozornosti a paměti.

Zhoršené sebeovládání – to se zhoršuje, pokud dojde k bažení. Je dobré vyhýbat se „spouštěčům“, které bažení vyvolávají (ve velké míře je to právě prostředí, ve kterém se

jedinec pohybuje). Další možností je také změna životního stylu, abychom se vyhnuli vyčerpání. Není zrovna správnou volbou vyměnit látku, na které je jedinec závislý za jinou látku, na které by si vybudoval závislost.

Somatický odvykací stav – snaha o zmírnění příznaků látkou, která předešlým užíváním tyto stavy vyvolala.

Rostoucí tolerance vůči látce – neustále zvyšování množství látky, protože k dosažení stejného stavu potřebuje látky více

Nezájem o jiné aktivity- volný čas věnuje shánění nebo užívání látky

Nepřestává látku užívat i přesto, že je seznámen s tím, jaký dopad má látka na jeho psychický i fyzický stav (Nešpor, K., 2005).

1.2.2 Alkoholová závislost

Psychotropní účinky alkoholu jsou způsobeny ovlivněním množství neurotransmiterů, proto je velmi toxický pro nervový systém a orgánovou strukturu. (Kalina, 2008)

Pití alkoholu patří mezi nejrozšířenější závislosti na světě. Již v pravěku docházelo k užívání alkoholu. Kvašené nápoje byly tehdy běžnou součástí stravování. Alkohol měl také funkci náboženskou a rituální, při těchto rituálech se lidé opojeni alkoholem spojovali s božstvem a komunikovali s nimi. (Sourin, 1999)

Alkohol má schopnost uvolnit, utlumit, přináší úlevu, zklidnění, odstranění bolesti, usnadňuje komunikaci mezi lidmi a povoluje zábrany. (Heller, Pecinová, 2011)

Alkohol se stal běžnou drogou užívanou lidmi na celém světě. Ve většině světa je legální a běžně dostupná. Konzumace alkoholu probíhá denně, je to levnou a dostupnou možností, jak si zpříjemnit běžné vnímání světa. Dostupnost je důvodem, proč se alkohol stal nejnebezpečnější drogou světa. Množství závislých na alkoholu enormně převyšuje uživatele jiných ilegálních drog. Přístup společnosti k alkoholu je dalším obrovským problémem. Pro většinu lidí je to neodmyslitelná součást rodinných i jiných oslav. Pro většinu populace je normálnější alkohol konzumovat než abstinovat. (Zimenová, 2012)

Závislost na alkoholu se pomalu rozvíjí, nepříjde najednou, to znamená, že pro jedince užívající alkohol, nemusí být několik let vůbec patrná. Většina lidí si svůj problém nechce připustit a je přesvědčena, že žádný problém nemají. Alkohol se postupem času stane hlavním z příčin jejich problému, jako je ztráta zaměstnání, přátel, rodiny, dokonce může zapříčinit vznik závažného onemocnění. Rozvoj závislosti trvá zhruba 10-15 let. Závislí se většinou stanou jedinci s dobrou tolerancí alkoholu. (Marhulová, Nešpor, 1995)

1.2.2.1 Další pojmy

Úzus: mírné požívání látky, obvykle ve společensky přijatelných mezích (alkohol, káva, čaj, nikotin, čokoláda) či podle doporučení lékaře nebo farmaceuta (léky)

Návykové chování: projevuje se neodolatelnou touhou po látce, poruchami vnímat a prožívat realitu, pocitem uvolnění při užívání látky a abstinenčním syndromem při nemožnosti užití opakovat (hlavy, únava, poruchy spánku, pocení, zvýšený tep, poruchy pozornosti a paměti)

Abúzus: nadměrné užívání škodlivé látky, nadužívání nebo například užívání látky v nevhodnou dobu (práce, těhotenství). Týká se drog, alkoholu, kofeinu, tabáku, některých léků (např. na spaní)

Misúzus: zneužívání léků (záměrné užívání pro vyvolání příjemných stavů a úlevy, bez doporučení lékaře nebo farmaceuta).

1.2.3 *Stádia závislosti na alkoholu*

Jellinkova vývojová stádia závislosti jsou dle Nešpora (2011) z hlediska diagnostiky dnes již překonána. Pro práci v praxi s klientem je však Jellinkova klasifikace závislosti velmi snadno uchopitelná a přehledná, ale přesnou diagnózu zajišťuje MKN-10.

M. E. Jellinek (1952) popisuje vývojová stádia závislosti takto:

Stádium počáteční (iniciální) – uživatel nově poznává účinky alkoholu, pro dosažení dobré nálady zvyšuje dávkování, snaží se korigovat hladinu alkoholu, aby měl stále dobrou náladu, ale nebyl opilý. Neuvědomuje si svou závislost.

Stádium varovné (prodromální) – typické je pití ve skupinách, kdy dochází k občasné opilosti, se kterou se tělo dokáže vypořádat, opilost není pro konzumenta dostatečný varovný signál.

Stádium rozhodné (krucální)- typické stádium pro každého 7. – 10. uživatele závislého na alkoholu, ztrácí kontrolu nad svým pitím, typické jsou výpadky paměti, pijákovi stačí menší množství alkoholu pro dosažení stejného stavu. Vinu za své pití přisuzuje piják svému okolí.

Stádium konečné (terminální) – aby mohl uživatel vůbec fungovat v průběhu dne, potřebuje hned ráno přísun alkoholu, vyskytují se „tahy“, které trvají 2-3 dny, během kterých dochází k fyzickému a finančnímu vyčerpání. Snižuje se odolnost vůči alkoholu, zvýšením dávek alkoholu dochází k poškození jater a nervového systému, objevuje se typický třes rukou, křeče, pomočování, většinou si uvědomují, že mají opravdu problém.

(Nešpor, K., 2005) **Stádia užívání jsou:**

Experiment: jedinec užívá látku, pouze pokud je mu nabídnuta, je zvědavý

Stádium aktivního vyhledávání: jedinec se schází s jinými uživateli, vyčleňuje se od původního okruhu lidí

Stádium zaujetí drogou: jedinec mění své životní postoje, pracovní výkonnost klesá

Stádium závislosti: jedinec nezná jiné lidi, než kteří užívají stejnou látku, případně drogu užívá i pokud je sám, dochází k duševním a fyzickým problémům

1.2.4 Léčba závislosti na alkoholu

Alkohol při dlouhodobém užívání způsobuje fyzické i psychické narušení celého organismu.

Tyto změny jsou nezvratné a v konečné fázi mohou vést až k ohrožení života. Velký problém

ve společnosti je právě přístup společnosti ke konzumaci alkoholu. Společnost zlehčuje závažnost závislosti na alkoholu, a to je jedním z důvodů, proč většina závislých lidí vyhledá pomoc, až když přijdou velmi závažné potíže. Často se jedná o srdeční, nádorová onemocnění nebo vážné nemoci trávicího traktu. (Nešpor, 2000)

1.2.4.1 Ambulantní léčba

„Ambulantní léčba je prováděna ve zdravotnickém či nezdravotnickém zařízení. Klient, který se rozhodne pro tento typ léčby dochází v pravidelných intervalech do zařízení na předem nekontrahovanou službu. Výhodou je, že klient neopouští své prostředí, nepřerušuje práci.“ (Těmínová in Kalina a kol., 2008, s. 378)

Nejprve probíhá sběr informací, jeho vlastní výpovědi a osobní anamnéza je u něj vypracována nejlepším možným postupem pro léčbu a podle něj se poté postupuje. Nevýhodou jsou časové pauzy a pravidelnost jednotlivých setkání. Ambulantní léčba je vzhledem k tomu méně intenzivní a méně účinná než v případě ústavní léčby. Program léčby je zaměřen na psychoterapii, farmakoterapii, socioterapii, poskytování informací atd., klient také získává dovednosti, na kterých může zbudovat nový životní styl a překonat tak svou závislost bez většího zásahu do jeho běžného životního cyklu. Řehan (2007)

1.2.4.2 Denní stacionář

Obvykle trvá i několik týdnů, během kterých pacient dochází každý den na celodenní program. Pacient není vytržen z domácího prostředí. Důležitým prvkem v této léčbě je zodpovědnost klienta a jeho chuť se opravdu léčit a spolupracovat. Pokud klient není přesvědčen, že změnu opravdu chce a nespolupracuje, je tato léčba neúčinná. (Heller, Pecinová, 2011)

„Denní stacionář je ambulantní zařízení s intenzivním denním strukturovaným programem. Jedná se o zařízení “na půl cesty” mezi běžnou ambulancí a rezidenční léčbou.“ (Kalina, in Kalina et.al., 2003, s. 179)

„Klienti dochází do zařízení denně ve všední dny minimálně na 6 hodin denně, odpoledne, večer a o víkendech jsou ve svém přirozeném prostředí. Denní stacionáře využívají mnoha prvků z terapeutických komunit.“ (Těminová in Kalina a kol., 2008, s. 379)

1.2.4.3 Ústavní léčba

Pravděpodobně nejúčinnější forma léčby. Standardně trvá tři měsíce. Je to velmi intenzivní léčba a také velmi účinná, co se akutních případů týče, ale také finančně náročná. (Nešpor, Csémy, 1996)

Pacient je izolován od svého přirozeného prostředí, tudíž se vyhýbá „spouštěčům“ své závislosti. Izolace je funkční díky tomu, že klient si sám mění své priority a poznává život z jiného úhlu pohledu. Docílí se pochopení klienta, že jeho život bez užívání má mnoho výhod a přináší spousty nových příležitostí. Včasná léčba může zamezit rozvrácení sociálních vazeb, které mohou jednou z příčin následovné recidivy. Ústavní léčba je komplex služeb, které se snaží pacienta dovést k úspěšnému abstinování. (Novotná, 1989)

„Pod pojmem střednědobé ústavní péče rozumíme rezidenční léčbu ve zdravotnických zařízeních (psychiatrických léčebnách, odděleních pro léčbu závislosti, kde doba léčby trvá 3-6 měsíců). Tato zařízení využívají řady prvků terapeutických komunit, jako je režim a pravidla, skupinová psychoterapie, komunitní setkání, trénink odpovědnosti apod.“ (Těminová in Kalina a kol., 2008, s. 381)

Když je klient úspěšný, je to proto, že absolvoval výbornou léčbu, když není, je to tím, že na léčbu nebyl připraven, anebo ji odmítl. Miller (2014)

1.2.4.4 Detoxifikační jednotky

Je to první fáze léčby, která má za úkol pacientovi znemožnit konzumaci a zamezit přístup k látce. Na základě kompletního vyšetření se určí, jakým způsobem bude léčeno somatické poškození užíváním. (Řehan, 2007)

V době abstinence je velkým rizikem, že se u pacienta objeví delirium tremens nebo jiná z abstinenčních psychóz, které jsou léčeny pomocí farmakoterapie. Důležitá je také psychologická pomoc. Jako každá z fází léčby je i detoxikace podmíněna spoluprací pacienta na jeho léčbě a jeho rozhodnutí se závislostí skoncovat. (Kubincová, 2011)

„Detoxifikační jednotky jsou určeny ke zvládnutí odvykacích stavů s intoxikací návykovou látkou, které nevyžadují intenzivní péči v jiném zařízení, např. na jednotce intenzivní péče.“ (Nešpor, in Kalina et al., 2003, s. 190).

Detoxifikační jednotky jsou buď součástí zařízení pro léčbu závislostí, nebo jsou to samostatné jednotky v rámci nemocnic, poskytují je ambulantní služby, ale také ústavní léčebny. V lehčích případech závislosti mohou probíhat v rámci domácího léčení. (Nešpor, Csémy, 1996)

1.2.4.5 Terapeutické komunity

Podle Kratochvíla (1979) je terapeutická komunita (TK) zvláštní formou skupinové psychoterapie, kde klienti, většinou různého věku, pohlaví a vzdělání, spolu určitou dobu žijí a kromě skupinových sezení sdílejí další společný program s pracovní a jinou různorodou činností, což umožňuje, aby do tohoto malého modelu společnosti promítali problémy ze svého vlastního života, zejména své sociální vztahy.

Terapeutická komunita je jedinečná svým přístupem. Personál i klienti společně pracují na tom, aby došlo k vytouženému cíli. Přístup personálu a možnost klienta ovlivnit dění, ale také zasahovat do terapie jiných klientů pozitivně ovlivňuje postoj závislého k léčbě. Odpovědnost za chod zařízení i za samotný proces léčby nesou také i účastníci sami. Často navazují sociální vztahy a řeší běžné životní problémy bez možnosti útěku a řešení pomocí alkoholu nebo jiné drogy. „Nacvičí si“, jak by to v běžném životě mohlo fungovat, a že to vůbec jde. (Novotná, 1989)

Mezi další důležitou charakteristiku terapeutických komunit patří striktní dodržování řádu a nastavených pravidel, které platí pro všechny účastníky terapie. Dodržování a porušování těchto pravidel je postaveno na nácviku nových kognitivně-behaviorálních funkcí. Podporuje tak nácvik chování pro návrat do jejich přirozeného sociálního prostředí. Cílem léčby v komunitě je celková změna životního stylu. Řehan (2007)

1.2.4.6 Doléčovací programy

Důležitý je plynulý přechod k poslední fázi. Důležité je, aby i po dokončení léčby klient cítil neustálou podporu v abstinenci. Někteří klienti si i po skončení léčby nedokáží svůj život bez alkoholu představit, proto přestávají s abstinencí a vrací se do starých kolejí. Důležitá je změna životního stylu po návratu do běžného života. To bývá jeden z největších problémů právě proto, že pacienti mají strach ze změny. Velice důležitá je podpora jejich rodiny a blízkých. Rodina bývá většinou velice vyčerpaná předchozím užíváním jednoho z členů a potřebuje také podporu ve formě terapie. (Heler, Pecinová, 1996)

„Doléčovací programy jsou ambulantní zařízení, která se zaměřují na udržení změny v chování a životním způsobu klienta, které získal během léčebného procesu či abstinenci. Variabilita vnitřní struktury těchto zařízení je velmi pestrá. Doléčování se může nabízet formou ambulantních skupin jednou týdně (nejméně intenzivní varianta) nebo na druhé straně a se může jednat o intenzivní strukturovaný program doplněný volno časovými aktivitami. Úkolem těchto programů je pomoci vytvořit klientovi podmínky pro jeho abstinenci.“
(Těminová in Kalina a kol., 2008, s. 382)

1.2.4.7 Anonymní alkoholici

Principem skupinového sezení je sdílení svých zkušeností s alkoholem a závislostí s ostatními alkoholiky. Pro sezení se používá jednotný formát, tento formát je doporučován i nově vznikajícím skupinám. Nová skupina může vzniknout za účasti alespoň 2 alkoholiků, kteří na vyžádání z centrály z Hradce Králové dostanou startovací balíček literatury a brožur.

Tato činnost se řídí 12 kroky a 12 tradicemi, které shrnují zásady, za nichž může společenstvo fungovat a může přinášet uzdravení lidem, kteří jsou postiženi závislostí na alkoholu.
Anonymní alkoholici (2018)

1.2.5 Abstinence

1.2.5.1 Stádia

První rok je důležité soustředit se na abstinenci, té se musí všechno ostatní podřídit. V tento první rok se mění roky zaběhlé vzorce rizikového chování a začínají se vytvářet nové zdravé návyky.

Druhý rok se člověk snaží urovnat vše, co se během let pod vlivem závislosti pokazilo. Zlepšují se rodinné vztahy, zaměstnání, abstinence se začíná vyplácet, a to je motivací pro to, v ní pokračovat.

Třetí rok začíná člověk využívat svých schopností, zaměřuje se na osobností růst. Toto stádium může trvat neomezeně dlouho. Už není potřeba intenzivní ambulantní léčení, je potřeba neustále udržovat kondici návštěvami například Anonymních alkoholiků nebo jiné terapie, ať už skupinové nebo individuální (Nešpor, 2006)

1.2.5.2 Udržení abstinence

Nešpor (2006) dále radí, jak udržet abstinenci pod kontrolou:

- Abstinence pro osoby se zhoršeným sebeovládáním je snažší než kontrolované pití. Je lepší se vyhnout i nealkoholickému pivu.
- „Suchý dům“ je velkou výhodou pro člověka, který abstínuje. Je dobré vyhnout se alkoholizovaným situacím.
- Vyhybat se rizikovým přátelům a lidem, které má člověk spojené s požíváním alkoholu.
- Pít nealkoholické nápoje. Lidé závislí na alkoholu mívají větší žízeň, tu mají spojenou s požíváním alkoholu, proto je dobré neustále nosit nějaké tekutiny s sebou.
- Problémy, které vznikly během pití alkoholu je dobré řešit pozvolna, pokud je možné, neřešit je první rok abstinence.
- Vyhnout se nadměrnému stresu. Časová organizace, relaxace, techniky sebeovládání, pomáhá také střední míra zátěže, aby se člověk nenudil a nesnažil se volný čas vyplnit požíváním alkoholu.

- Okolí, které abstinenci podporuje, ví o ní a respektuje ji.
- Je třeba posilovat motivaci. Připomínat si špatné zkušenosti a rizika alkoholu.
- Pomoc druhým.
- Léčba závislosti by měla probíhat dlouhodobě. Kombinace profesionální pomoci a účast ve svépomocné organizaci Anonymní alkoholici, klub abstinujících.

1.2.6 Způsoby odmítání

Dle Nešpora (2006) jsou tyto způsoby odmítání vhodné nejen na odmítání alkoholu, ale také cigaret nebo jiných drog.

Rizikové situace – je důležité správné rozpoznání rizikových situací a následné vyhnutí se těmto situacím.

Rychlé odmítnutí – hlavně u osob, u kterých nám na nabízejícím příliš nezáleží. Takového člověka můžete ignorovat, odpovědět zavrtěním hlavy nebo pohybem rukou, říct prostě - „nechci“.

Zdvořilé odmítnutí – hlavně u osob, u kterých nám na nabízejícím záleží. Snaha o vysvětlení, proč si alkohol nedám - „nedělá mi to dobře, doktor mi to zakázal“. Nabídnout alternativu - „pivo si nedám, ale na kávu bych s tebou rád zašel“. Převedení řeči jinam, krátce odmítnete a zahájíte téma, které by mohlo nabízejícího zajímat. Odložíte situaci na jindy - „dnes ne, jsem tady autem“.

Důrazné odmítnutí- „NECHCI!“, můžete odpovědět protiútokem místo omlouvání se „starej se o sebe“.

Královské odmítání – aby se zamezilo i budoucímu nabízení, nejlepší je „ne, děkuji, co jsem s pitím přestal, cítím se mnohem lépe“, „nechci, děkuji, alkohol mi nedělal dobře“

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Podstatou praktické části práce na téma „Vybrané aspekty kvality života osob se závislostí – existenciální aspekty“ je zjistit, proč u jednoho konkrétního případu došlo k rozvoji závislosti na alkoholu, jaký vliv na rozvoj měla ztráta smyslu života a nepříznivé životní události.

Před započítím vzniku této diplomové práce vznikla otázka „co ovlivňuje rozvoj závislosti? Jaký vliv na rozvoj závislosti má rodinné zázemí, jaký vliv mají negativní životní situace a schopnost tyto situace a problémy řešit? Do jaké míry nás ovlivňuje okolí?“

Ve výzkumné části byla zvolena metoda narativního rozhovoru, který doprovází ztvárnění čáry života. Tato metoda byla zvolena hlavně proto, že je nejvhodnější vzhledem k tématu této práce, aby došlo k co nejmenšímu ovlivnění výsledného vyprávění. Byl vytvořen přepis vyprávění, který byl následně kontrolován přímo s respondentem.

Rozvohor byl ponechán přímo ve výsledcích, protože pokud by byl zveřejněn pouze v příloze, ztratila by práce podstatnou část stěžejního materiálu.

2.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cíl výzkumu

Prozkoumat na jednom konkrétním případě pomocí narativního rozhovoru, jestli vůbec, pokud ano, jakým způsobem ztráta smyslu života ovlivňuje rozvoj závislosti.

Výzkumná otázka

Může ztráta smyslu života ovlivnit nebo zapříčinit rozvoj závislosti?

Dílčí výzkumné otázky

Měla vojenská škola a následné povolání vliv na závislostní chování respondenta?

Jakým způsobem ovlivnily finanční problémy a problémy s tím spojené rozvoj závislosti?

Byla závislost na alkoholu příčinou rozvodu, v obou případech, nebo rozvod a opuštění zapříčinili vznik závislosti?

Ovlivnila traumata, kterými si respondent prošel, závislostní chování?

Můžeme říct, že některá z událostí byla důvodem ke vzniku závislosti?

Můžeme některou z událostí označit jako příčinu ztráty smyslu života?

2.2 Metodika

„Kvalitativní přístup v psychologických vědách je přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ (Mioviský, 2006, s.17)

Pro kvalitativní výzkum jsou klíčová slova jedinečnost a neopakovatelnost, podle některých autorů se právě s takovými fenomény je možné se setkávat daleko častěji než s těmi univerzálními. V psychologii existuje jen málo pravidel, které by platily obecně. (Mioviský, 2006)

„Kvalitativní přístup je v psychologických vědách přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracuje s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ (Mioviský, 2006, s. 18)

2.2.1 Triangulace

Triangulace je koncept vztahující se k procesu objevování ve výzkumu.

Existuje několik typů triangulace:

- triangulace metod (rozhovor, ohnisková skupina)
- triangulace zdrojů dat (rozhovor s učitelem, kolegy, žáky)
- multiperspektivní triangulace (změna teoretické perspektivy)
- kombinace přístupů (kvalitativní a kvantitativní přístup)

Triangulace zaručuje rozmanitost pohledů na zkoumanou otázku. Nezávisí na žádném filozofickém přístupu. Rozšiřuje záběr a přidává hloubku a konzistenci. Triangulací se zamezí tomu, aby badatel interpretoval své dojmy, ale zjištěná data. Ukazuje různost pohledů a vliv situace na výpovědi. Měla by plně a komplexně vysvětlit lidské jednání z více než jedné perspektivy. Je velmi pravděpodobné, že některá data si budou odporovat, nebo že získáme odlišné pohledy. Triangulace nikdy není technikou validity, ale je alternativou k validitě.

Triangulace je tedy proces použití rozličných pohledů za účelem vyjasnění významu sberu dat a interpretace a analýzy dat. (Roman Švaříček, Klára Šed'ová, a spol., 2014)

Ve výzkumu byla použita triangulace metod – narativní rozhovor, životní křivka, kazuistika, pozorování.

2.2.2 Design výzkumu-případová studie

Nejrozšířenější typ výzkumu v rámci kvalitativního přístupu je případová studie. V centru pozornosti je případ. Případem může být osoba, skupina, organizace. Případ bývá definován jako fenomén, který se objevuje v určité vymezené hranici a v daném kontextu. Práce na případové úrovni zdůrazňuje komplexní povahu zkoumaných fenoménů, zohledňuje souvislosti jednotlivých oblastí, jichž se případ dotýká, včetně historicko-biografického pozadí. Analýza případu nám v průběhu celého výzkumu umožní sledovat, popisovat a vysvětlovat případ v jeho komplexnosti. Můžeme dospět do hloubky jdoucím výsledkům. Máme také možnost lépe porozumět jednotlivým vztahům i celkovým souvislostem. (Miovský, 2006)

„Případová studie je empirickým designem, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málu případů. Adjektivum empirický naznačuje klíčovou charakteristiku, kdy základem případového šetření musí být sběr skutečných dat vztahujících se k objektu výzkumu (případu).“ (Roman Švaříček, Klára Šed'ová, a spol., 2014, s. 97)

V pedagogických vědách patří případová studie k základním výzkumným designům. Detailní studie jednoho nebo několika případů je považována za možný způsob, jak porozumět složitým sociálním jevům. V historii byla případová studie často využívána pro výzkumné účely. Původně byly případové studie účinným nástrojem při práci s nejrůznějšími klienty. Výzkumy založené na porozumění jednotlivému případu prováděli také sociologové Chicagské školy nebo psycholog S. Freud. (Roman Švaříček, Klára Šed'ová, a spol., 2014)

Jedná se o jednopřípadovou studii (N=1), kazuistickou práci osoby se závislostí na alkoholu, jehož životní milníky ovlivňovaly rozvoj závislosti. Případová studie zahrnuje komplexnější systém a tzv. biografický výzkum nebo také případovou studii životního příběhu. Jednopřípadová studie je nejznámější a nejvíce frekventovanou formou. Jednopřípadová

studie nemá primárně výzkumný účel, ale diagnostický, terapeutický či výukový. (Miovský, 2006)

„Jedná se o podrobnou studii jedné osoby, kdy se zaměřujeme na různé oblasti jejího života a snažíme se sestavit celkový obraz daného případu v co nejširších souvislostech.“ (Hendl in Miovský, 2006, s. 95)

Na každý zkoumaný aspekt je nahlíženo jako na součást celého systému, a ne jako na izolovanou část. Rozkrývání vztahů mezi těmito součástmi dochází k vysvětlování podstaty případu. Podstatné vždy je, že badatel usiluje o komplexní porozumění případu v jeho přirozeném prostředí. Cílem je interpretovat interakce mezi případem a okolím. (Roman Švaříček, Klára Šedřová, a spol., 2014, s. 97)

2.2.3 Metoda sběru dat

V diplomové práci bude použita kvalitativní výzkumná strategie, metodou kresby životní křivky a narativního rozhovoru v respondentově přirozeném prostředí. Rozhovor bude zaměřen na biografii respondenta. Účelem bylo pokusit se o rekonstrukci jeho životních strategií a reflexí jeho zkušeností.

Před počátkem rozhovoru byl účastník seznámen se zaměřením výzkumu, byl požádán o souhlas se záznamem rozhovoru na diktafon a s možností zpracování získaných dat. Byl ubezpečen o anonymitě výzkumu.

2.2.3.1 Metoda životní křivky

Je relativně rozšířenou metodou zejména v kontextu výzkumného plánu případové studie. Jedná se o originální projektivní výzkumnou metodu. Při použití této metody je účastník obvykle vyzván, aby se pokusil buďto do předem připraveného obecného schématu nebo na zcela čistý papír zachytit svůj život formou křivky. Vyznačit do křivky významné události. Následně si účastníkem necháváme podrobně popsat, co přesně jaký úsek znamená, proč účastník zvolil právě tento tvar. Podstatné je sledovat proporce mezi jednotlivými časovými úseky, kdy je možné se setkat s tím, že určité problémové těžké období je znázorněno krátce a povrchově, zatímco jiné období je širší a obsáhlejší přesto, že se v něm nic zásadního neodehrálo. Místo inquiry může být náskres životní křivky kombinací s narativním rozhovorem, kdy účastník po nakreslení křivky dostane instrukci vyprávět o svém životě. (Mioviský, 2006)

2.2.3.2 Narativní rozhovor

Nad zobrazenou křivkou byl s účastníkem veden narativní rozhovor. V rámci rozhovoru se objevila témata vztahující se k významným událostem jeho života, zájmům, vztahům vnitřnímu vývoji, nakonec i jeho vizi do budoucna.

Zvláštní formou nestrukturovaného rozhovoru je tzv. narativní interview. Úkolem tazatele je podněcovat spíše vyprávění než klasickou konverzační výměnu. (Kvale in Mioviský, 2006)

Je důležité snažit se pomoci dotazovanému pomocí vhodných otázek, narážkami a komentáři, aby se pokusil vyprávět o jevu, který je pro výzkum důležitý. Cílem je získat co nejvíce

autentický materiál, který je důležitý a nese v sobě cenné informace o vypravěči samotném, jeho životě, zkušenostech, prožitcích. (Mioviský, 2006)

Narativní rozhovor je možné považovat za autobiografické vyprávění, které je odrazem života, nebo jen nějakou povrchnou představou vyprávěcího. (Chrz, 2015) Vyprávění o životě je to nejdůležitější, co narativně orientovaný výzkumník má, může doufat, že informace, které získal, mají význam pro zkoumané osoby a jsou odrazem toho nejdůležitějšího vzhledem k tématu. (Chrz, 2015)

2.2.4 Metoda zpracování dat

Životní křivka byla zpracována pomocí kvalitativní metodologie, která je vhodná pro použití nestandardizovaných metod a umožňuje nacházet nové přístupy k poznání reality. V případě této diplomové práce je čára života podnětem z reality.

2.2.4.1 Zpracování audiozáznamu

„Zvukový záznam fáze získávání dat představuje pro výzkumníka velikou podporu a pomoc. Nemusí si dělat poznámky, aby zaznamenal obsah např. interview pro analýzu, ale dělá si poznámky výhradně pro své potřeby, případně poznámky týkající se zajímavých pozorování, která se v záznamu z technických důvodů nemohou objevit nebo by je bylo možné snadno „přehlédnout“ (ačkoliv se z nějakého důvodu jeví být významné).“ (Mioviský, 2006, s. 197)

Zvukový záznam umožňuje zachytit veškeré kvality mluveného slova, sílu hlasu, pomlky, doprovodné zvuky. Záznam je nestranný, je zachyceno vše přesně tak, jak se odehrálo. Po technické stránce je nutné zajistit, aby záznamové zařízení co nejméně narušovalo výzkumný kontakt s účastníkem. (Mioviský, 2006)

Data jsou dále upravována, aby bylo možné provádět analýzu. Transkripce má pro výzkum značný význam. Díky transkripci je možné zbytečně přicházet o cenná data, zkreslovat data, ale také posílit interpretační bázi. Při transkripci nelze zaznamenávat vše. Je tedy potřeba, aby došlo k redukci získaných dat. (Mioviský, 2006)

2.2.4.1.1 Kontrola transkripce

Ve výzkumu byla kontrola provedena opakovaným poslechem s určitým časovým odstupem, aby došlo k porovnání transkripce s originální audionahrávkou. Dále byla provedena kontrola přímo účastníkem, jestli se dle jeho názoru shoduje audionahrávka s transkripcí a nedošlo k ovlivnění.

2.2.5 Výzkumný vzorek

Výzkum je zaměřen na jednoho respondenta, o kterém bylo možné zjistit co největší množství informací. Také respondentův životní příběh byl natolik zajímavý a originální, že se stal inspirací pro tvorbu této diplomové práce.

2.2.6 *Metody analýzy kvalitativních dat – narativní analýza*

Narativní analýzy mají jedny z nejhlubších kořenů, neboť lidské příběhy byly odedávna prostředkem k předávání kulturních tradic, společenských hodnot a interpretaci motivů lidských aktérů. Každý jednotlivý příběh je v konkrétní situaci ovlivněn kontextem, v jakém je vyprávěn. Každý konstruuje svůj sebe-obraz v interakci dle specifického interpersonálního kontextu. Narativním přístupem ve výzkumu můžeme označit přístup zaměřený na dílčí, živou, osobní, jedinečnou a subjektivní zkušenost účastníka výzkumu a snahu porozumět jeho životu v kontextuálních souvislostech. Vzniká a rozvíjí se tak, že účastníci výzkumu propojují různé aspekty svého života do podoby příběhů.

Bude-li se o životním příběhu uvažovat jako o zvláštní formě individuální interpretace životních událostí, prožitků, i životního směřování, pak je narativní výzkum především procesem interpretace této interpretace. Snažíme se porozumět významům, které do vyprávění vkládá jeho autor. Každý vypravěč strukturuje a tvaruje své vyprávění vzhledem ke svému příjemci. (Miovský, 2006)

Narativní přístup tvrdí, že realita, se kterou na základě své perspektivy zacházíme, je realitou konstruovanou. Výchozím předpokladem narativního přístupu tedy je pohlížet na narativní konstrukci jako na způsob organizace lidské zkušenosti. Prostřednictvím narativní organizace dostává život řád, tvar, souvislost, směřování a svůj smysl. Pokud se tedy jako výzkumníci

chceme dozvědět něco o tom, jaký význam dává člověk svojí zkušenosti či svému životu, je třeba se zaměřit na styl narativní struktury. (Chrząszczyńska in Miovský, Čermák, Řehan, 2004)

2.2.6.1 *Narativní rekonstrukce*

Výzkumník se snaží uchopit a zvýraznit struktury dávání významu ve vzniklém textu. Na tento text, převyprávění, bylo nahlíženo narativní perspektivou, která umožňuje vidět subjekty vyprávění jako jednající postavy pohybující se v prostoru a v čase, jako aktéry a příjemce akcí druhých. Umožňuje vidět vyprávějíci jako subjekty reflexe schopné ztvárňovat život z určitých hledisek. (Chrząszczyńska in Miovský, Čermák, Řehan, 2004)

2.2.6.1.1 Kategorie

Životní témata jsou účastníky výzkumu opakovaně v příbězích vyjadřována jako to, „o co se jedná“, jsou výchozími kategoriemi narativní rekonstrukce. Důležitou funkcí narativní rekonstrukce je, že zdůvodňuje a vysvětluje jednání ve vztahu k cílům, k nimž toto jednání směřuje. (Miovský, 2006)

Životní témata lze chápat jako výchozí kategorii narativní rekonstrukce pro určitou snadnost jejich identifikace. Životní téma nepostihuje samo o sobě to, co je jeho podstatou, proto jsou potřeba i další kategorie narativní rekonstrukce.

Ztvárnění jednání: ve vyprávění o životě se člověk situuje do určitých pozic, v těchto pozicích přijímá určitou míru zodpovědnosti za to, jak jedná, za to, co se děje. Rozvrhuje uspořádání sebe a druhých jako aktérů či příjemců akcí. Podstatným rysem narativní konstrukce je skutečnost, že jednání má své důvody. Spíše než chování a jeho příčiny ztvárňuje vyprávění jednání a jeho důvody. Mít důvod znamená mít záměr či cíl, být si do jisté míry vědom a mít přitom určitou míru svobody. Člověk je tedy jednající bytost, která zodpovídá za to, o co se v životě jedná, a jejíž jednání má své důvody.

Zápletky: ke ztvárnění jednání dochází prostřednictvím určité zápletky. Zápletka dává naší zkušenosti souvislost a směřování, činí naše zkušenosti celkem. Zápletka posouvá děj dál.

Hodnoty a přesvědčení: vyprávění respondenta v sobě skrývá různá pojetí toho, co je v životě dobré, jak správně jednat a o co má smysl usilovat. Nalezneme v něm hodnotový a

normativní aspekt, zjistíme, jak to v životě respondenta chodí. Tento aspekt je označován jako životní filozofie. Hodnoty a přesvědčení jsou ztělesněny v konstrukci vyprávění.

Obrazy sebe a druhých: zkonstruovat sebeobraz, ztvárnit se jako postavu mající určitou pozici, znamená rozvrhnout se v určitém prostoru a čase ve vztahu k druhým lidem. Narativní konstrukce umožňuje dát životu dramatický rozměr, tedy ztvárnit sebe a druhé jako postavy.

Reflexe a hledisko: v narativní konstrukci je zkušenost ztvárněna prostřednictvím filtru vědomí, který vytváří hledisko. Zkušenost může být ztvárněna z vlastní subjektivní perspektivy, z hlediska druhých, z obecného hlediska či způsobem reportážním (nezúčastněným). (Chrząszczyńska in Miovský, Čermák, Řehan, 2004)

2.2.7 Etické aspekty

Důvěrnost – v této diplomové práci nebudou zveřejňována žádná data, jež by umožnila čtenáři identifikovat účastníka výzkumu.

Souhlas od účastníka výzkumu – zdokumentovaný souhlas (diktafon, formulář) účastníka, což znamená, že s výzkumem dobrovolně účastník souhlasí, který je také seznámen s povahou a s veškerými případnými důsledky své účasti na výzkumu.

Zpřístupnění práce účastníkovi výzkumu. (Roman Švaříček, Klára Šedřová, a spol., 2014)

S respondentem byl podepsán informovaný souhlas ohledně realizace tohoto výzkumu a další práce se získanými daty. Vzor informovaného souhlasu je zde v příloze, originální podepsaný informovaný souhlas byl odevzdán vedoucímu této diplomové práce, z důvodu udržení anonymity respondenta. Veškeré informace budou zveřejňovány anonymně.

2.2.8 Realizace výzkumu

Rozhovor doprovázející nákres životní křivky byl zaznamenáván na diktafon. Respondent souhlasil s nahráváním rozhovoru na diktafon a následným přepisem.

Výzkum se odehrával u respondenta doma. Uskutečnil se pro něj v přirozeném prostředí, sám si určil, že je to pro něj nejlepší možnost, nechtěl se o svém životě bavit na veřejnosti. Jelikož

bydlí sám, nebyl výzkum rušen žádnými lidmi, pouze jeho mobilním telefonem, který se nakonec rozhodl odložit a vypnout vyzvánění.

Respondent byl požádán o vytvoření své životní křivky a zaznamenání svého života na volný list papíru. „Mohli byste mi prosím, zde na papír zaznamenat křivku, která bude odpovídat vašemu dosavadnímu životu? K dispozici máte barevné pastelky, tužku nebo propisku, můžete si zvolit sám. Křivka nemá žádné předlohy, je čistě na vás, jak bude vypadat“.

K dispozici měl respondent barevné pastelky, tužku a propisku. Respondent si zvolil propisku.

Respondent si načrtl vertikální a horizontální čáru, na kterou zaznačil své narození v bodě protnutí. Následovalo rozjímání o svém životě, chtěl se ujistit, že vzhled křivky záleží pouze na něm a nejsou pro ni opravdu žádná pravidla. Poté vždy načrtl část a přemýšlel, co dalšího zaznamenat, během přemýšlení sám bez vyzvání vyprávěl, co se zrovna v daném období odehrávalo a proč jeho křivka vypadá právě takhle.

Jakmile křivku dokončil, rozhodl se, že není spokojený s tím, jak křivka vypadá a požádal o další dva listy papíru, protože zjistil, že jeden nestačí.

Začal tedy tvořit další křivku, podle jeho slov reálnější, která bude obsahovat opravdu všechny důležité události v jeho životě. Některé části křivky si sám dobrovolně popsal, byl upozorněn na to, že nemá zaznamenávat jména, protože bude tato originální verze zveřejněna a mohlo by dojít k narušení anonymity respondenta.

Tentokrát byl popis podrobnější. Často opakoval, že některé události vytěsnil a nyní se mu kvůli křivce připomínají. Neměl problém o žádné z životních událostí hovořit, přestože byl obeznámen o tom, že je rozhovor nahráván na diktafon. Diktafon nebyl rušitelem ve výzkumu, podle respondentova slov. Doba výzkumu – 192 minut. Během rozhovoru požádal o pauzy, protože je kuřák, tyto pauzy nejsou zahrnuty do doby výzkumu.

Kazuistika

Kazuistika byla inspirována kazuistikou PhDr. Zuzany Hadj-Mousovové. Pomocí kazuistiky bylo možné prozkoumat rodinné zázemí, rodinné vztahy, sociální vztahy, způsob komunikace v rodině, způsoby řešení problémů. Cílem kazuistiky bylo podívat se na problém z širší perspektivy. Kazuistikou bylo možné ucelit informace o respondentovi. Informace byly získány z narativního rozhovoru a rozhovoru bez zapnutého diktafonu. Respondent byl obeznámen o tom, že tyto informace budou použity.

Základní informace

Dotazovaný je muž ve věku 55 let. Za svůj život byl dvakrát ženatý a nyní je podruhé rozvedený. Ze svých dvou manželství má dvě dcery. Dříve pracoval jako voják u armády České republiky, nyní se živí jako řidič kamionu, který cestuje po celé Evropě.

K alkoholu má blízký vztah od dětství, pivo začal pít v devíti letech, když jako malý pomáhal na vesnici. V posledních letech hlavně proto, že odešel od armády a nastoupil jako řidič kamionu, je velice důležité, aby byl střízlivý. Hlavním důvodem, proč si přiznal, že má s alkoholem opravdu problém a začal jej řešit, byla nepříjemná událost před dvěma lety, kdy s kamarády slavili svátek, a po cestě do práce jej zastavili policisté. Kvůli vysoké hodnotě promile v krvi, mu byl odebrán řidičský průkaz. Samozřejmě ihned přišel o svou práci. To byl pro něj konečně dostatečně silný důvod k léčbě.

Anamnézy

Rodinná anamnéza

Výše zmiňovaný se narodil jako starší ze dvou bratrů do úplné křesťansky založené rodiny. Jeho bratr, který je o dva roky mladší, žije ve spokojeném manželství, je otcem dvou synů. Živí se jako podnikatel, vlastní menší rodinnou firmu. Mladší bratr nemá kladný vztah k alkoholu i přesto, že si o víkendech přivydělává jako muzikant na svatbách a jiných společenských akcích, které k alkoholu svádí.

Otec i matka ještě žijí, stále jsou manželé. Manželství nevzniklo z lásky, ale z rozumu. Rodiče k sobě neměly blízko a lásku neprojevovaly. Problémy staršího syna jim způsobily psychické potíže. Tyto potíže řeší antidepresivy a prášky na spaní. Minulý rok zjistili otci rakovinu. V rodině nebývalo zvykem komunikovat na rovinu, spíše se důležité informace tajily. Otec byl velmi prudký a vzbuzoval respekt. To bylo hlavním důvodem, proč oba synové všechny své problémy řešili s matkou a otci vše tajili.

Matka nikdy alkoholu neholdovala, bývala ředitelkou firmy na výrobu pochutin, měla zodpovědnost v práci, ale i v osobním životě. Také vlastnili velké hospodářství, takže se každý den musela starat o dobytek, drůbež, psy, pole, sady, a navíc dvě děti. Byla z velké rodiny, měla 9 sourozenců, k práci i dětem měla velmi kladný vztah.

Otec měl 7 sourozenců. Byl vyučený elektrikář, často kvůli práci odjížděl do ciziny, nejčastěji do Německa, za lepšími výdělky. Mimo svou hlavní práci byl také velmi oblíbený muzikant, stejně jako jeho mladší syn, často hrával se svou kapelou na svatbách a jiných zábavách. Ovládal hru na všechny hudební nástroje od bicí až po trombon. Jako muzikant měl blízký vztah k alkoholu.

S rodiči i s bratrem měl v dětství dobré vztahy. Přesto, že byl jako dítě fyzicky trestaný za všechny své prohřešky. Kvůli studiu na vojenské škole odešel z domu v nízkém věku (14 let). Rodinu vídal velmi málo. Pouze jednou za 3 měsíce na dva dny.

V dospělosti už tak dobré vztahy s rodinou neměl. Hlavním důvodem byly velké finanční potíže, které neuměl sám řešit a vyžadoval podporu od svých rodičů a svého bratra, kteří byli nuceni prodat nemalou část svých pozemků a nemovitostí.

S matkou starší dcery se rozvedli, když dceři byly 3 roky. Od rozvodu si svou první dceru brával na víkendy zhruba do jejich sedmi let. Poté si našel novou přítelkyni a založili rodinu. Jeho prvorozená dcera neměla příliš kladný vztah k jeho nové přítelkyni, takže na víkendy jezdit přestala. Se starší dcerou se vídali pouze po domluvě, nebo u jeho rodičů v létě v době prázdnin. Nyní má jeho prvorozená dcera syna. Respondent svého vnuka často nevidá, kvůli své práci je neustále na cestách a na vnuka nemá příliš času. Vídají se jednou do roka v období Vánoc.

S matkou mladší dcery se rozvedli, když bylo dceři 15 let. To je také možná důvod, proč má respondent bližší vztah se svou mladší dcerou. Také se s mladší dcerou vídá častěji.

S první bývalou manželkou je v kontaktu velice zřídka, ale nechovají vůči sobě žádnou zášť.

S druhou manželkou jsou v kontaktu více často. Podle jeho slov je to člověk, na kterého se může opravdu spolehnout, vždycky mu řekne upřímně svůj názor, má na něj pozitivní vliv a občas mu vypomáhá i finančně.

Osobní anamnéza

Jako malý kluk byl živé dítě, které chvíli neposedělo. Byl velmi kreativní. V 8 letech poprvé řídil auto svého otce, samozřejmě bez vědomí jeho otce. S penězi měl problém od dětství. Jeho divoká povaha u něj přetrvává dodnes. Nezkazí žádnou zábavu, je velmi obětavý

pro své přátele. Často pořádá grilovací party a víkendové obědy, kam zve všechny své sousedy. Je rád středem pozornosti, velmi rád baví davy. Má rád muziku, ženy a dobré jídlo.

Zdravotní anamnéza

Narodil se v řádném termínu. Porodní váha kolem pěti kilogramů. V dětství měl jen běžné dětské nemoci. Později byl součástí několika vážných dopravních nehod, kvůli kterým má jizvy podél celé hlavy (asi 72 stehů). Kolem 40. roku zjistil, že má problémy s kyselinou močovou a trpí dnou. Jelikož se žíví jako řidič kamionu, trpí na kožní potíže na zádech a na ruce z důvodu snížené hygieny na cestách. Sám přiznává, že má nyní větší problémy s pamětí a se zrakem.

Po rozchodu se svou přítelkyní v roce 2019 měl podle jeho slov svou první panickou ataku. Byl zrovna na cestách s kamionem a nevěděl, co má dělat. Dostal od své obvodní lékařky kontakt na psycholožku, která mu předepsala antidepresiva.

Několikrát upadl do mdlob, není jisté, jestli to bylo nedostatkem jídla a pití nebo jinou příčinou.

Dle MKN 10 má diagnostikovanou závislost na alkoholu-F10.2. Poté, co ukončil svou léčbu, docházel ambulantně pro antabus. Jeho alkoholová závislost zhoršovala dnu, způsobovala mu dnové záchvaty, kvůli kterým nemohl obout žádné boty a nemohl si na nohu ani sáhnout. S takovými problémy byl omezen i v zaměstnání, neboť nemohl řídit kamion. Jeho závislost v té době také způsobila narušení vztahu s jeho starší dcerou. Alkohol byl jedním z důvodů, proč si nedokázal udržet dlouhodobý milostný vztah. Přišel o svou práci, musel změnit bydlení. Pod vlivem alkoholu bývá agresivní, to byl důvod, proč přišel i o některé ze svých kamarádů.

Sociální anamnéza

Na nástup do školy si příliš nepamatuje, ale sám sebe popisuje jako vzorného žáka. Někdy se zúčastnil školní olympiády, některé dokonce vyhrál. V rozhovoru popisuje, jak získal u svých spolužáků popularitu, když vyhrál pro školu nové hokejky, dresy a sportovní vybavení.

Střední školu studoval vojenskou. Jeho velkým snem bylo stát se tankistou. Celý první ročník byl obětí šikany ze strany starších spolužáků. Byl rozhodnutý školu ukončit.

Na střední škole přišly první lásky a první přátelství na celý život. Některé přátele ze střední školy vídá dodnes.

Po prvním rozvodu se rozhodl studovat vysokou školu. Po prvním semestru zjistil, že vysoká škola není pro něj vhodnou volbou a rozhodl se odejít.

Po střední škole pracoval u velitelství železničního vojska. Když se zrušilo železniční vojsko, nastoupil na útvar s hodností poručíka. Odcestoval na svou první misi do Bosny a Hercegoviny. Po více než 10 letech změnil útvar i hodnost. Odjel na další dvě mise, obě byly půlroční v Kosovu. Když se vrátil z misí, rozhodl se od armády odejít a začal pracovat na stavbách. Krátce po rozvodu s jeho druhou manželkou neměl kde bydlet. V té době měl opravdu velké finanční potíže a rozhodl se odejít ze své tehdejší práce a začal pracovat jako řidič autobusu. Později změnil povolání a stal se řidičem kamionu. Když o práci přišel kvůli alkoholu za volantem, živil se jako hrobník. Po prodělání protialkoholní léčby dnes opět pracuje jako řidič kamionu.

Analýza případu

Z rodinných vztahů vyplývá, že komunikace v rodině vážla. Sám respondent má dodnes problém komunikovat upřímně s lidmi v jeho okolí, na kterých mu záleží, neustále se snaží být lepší v očích druhých. Často si realitu přikresluje. Své pochyby o sobě se snaží maskovat humorem. V rodině nedocházelo k projevům lásky mezi rodiči ani mezi rodiči a dětmi. Respondent je citově oploštělý, neumí projevit náklonnost, vyjádřit city, často se mu stávalo, že jeho partnerky nepoznaly, jestli mu na nich záleží. Nedokáže popsat své pocity, nechce se o nich veřejně bavit, považuje to za svou slabost.

Vztah s matkou je velmi blízký, volají si denně, aby měla jeho matka přehled o tom, jestli je střízlivý, když se chystá do práce. Říkají si téměř všechno a mají mezi sebou hezký vztah.

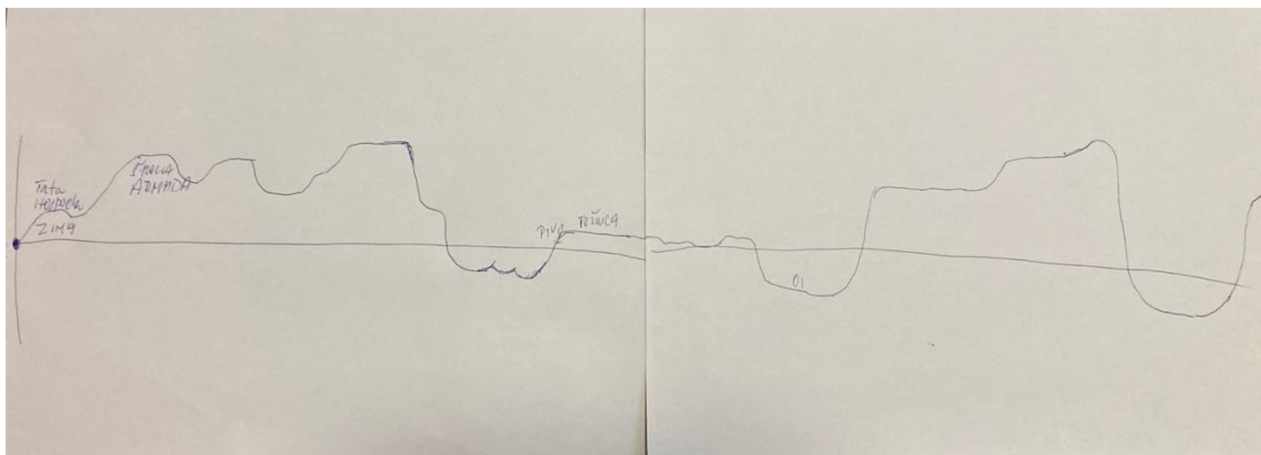
Vztah s otcem vážl, poslední roky se jejich vztah zlepšil. Stále nenašli společnou řeč, jeho otec mu dodnes vyčítá, že odešel do jiné země, že nezůstal s rodiči, že způsobil rodině finanční potíže, že má problém s alkoholem, dokonce i to, že je dvakrát rozvedený. Otec problémy, podle slov respondenta, také řešil vždy alkoholem. V rodině obou z rodičů se vyskytují případy závislosti na alkoholu. Některé případy skončily smrtí.

O bratrovi často nehovoří, v dětství probíhala mezi bratry sourozenecká rivalita. Respondent několikrát zmínil, že bratr byl doma s rodiči do 18 let, jezdil s rodiči na dovolenou, matka nad ním držela ochrannou ruku a celá rodina mu pomohla vybudovat podnikání. Zatímco respondent se rozhodl jít svou vlastní cestou, a od 14 let se stal na rodičích nezávislým, tím vytvořil z bratra rádobu opečovávaného jedináčka. Často kladl důraz na to, že bratr je jiný, právě proto, že byl do 18 let s rodiči.

Problémy s alkoholem si nechce připustit, dělá si z toho legraci a bere rizika na lehkou váhu. Léčba podle jeho názoru nebyla nutná a nechce se o ní příliš bavit.

2.3 Výsledky a interpretace

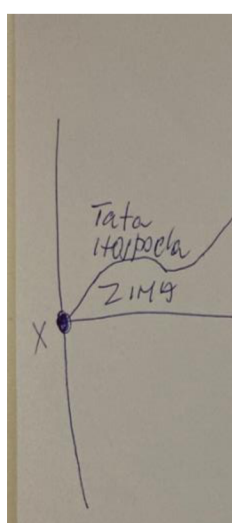
2.3.1 Životní křivka

Obrázek 1 - životní křivka respondenta

Životní čára je proměnlivá, z větší části vzestupná, vize do budoucna je také vzestupná. Během života bylo zaznačeno několik propadů, které se týkaly rozvodů, finančních potíží, potíží s alkoholem a bydlením. Respondent i přes nástrahy osudu hýří optimismem a dobrou náladou. Vzestupné úseky křivky jsou rozsáhlejší, přestože jsou obsahově mdlejší, respondent sám nedokázal popsat, z jakého důvodu tomu tak je, pouze několikrát zopakoval, že na těžké životní etapy se hůř vzpomíná a snaží se některé vytěsnit. Může být polemizováno nad tím, jestli by se rozsah propadů změnil, pokud by byl účastník pesimistický a rezignovaný.

2.3.2 Životní křivka a narativní rozhovor

Obrázek 2 – narození respondenta

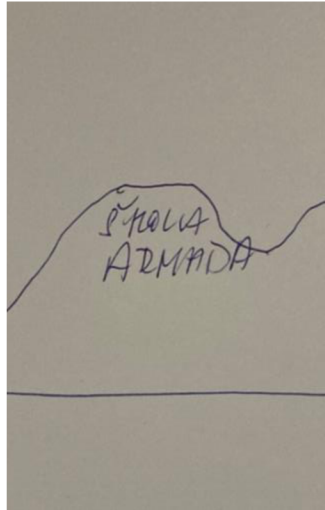
„Tak tady jsem se narodil. ((vydává skřeky jako brečící dítě)) Přijeli jsme domů a táta byl v hospodě ... byla zima a moje máma ani já jsme neměli oblečení, jenom to nemocniční. Stáli

jsme na dvorku a neměli jsme se jak dostat domů.... Táta byl v hospodě, asi jako každé chlap, tak ho jel saniták hledat, abychom tam neumrzli.“

„Nejdřív Vám povím, jak vznikla moje láska k pivu, jo? Já jsem měl krásný dětství. U nás na vesnici se stavěl kulturní dům. Bylo normální, že lidi z vesnice vypomáhali. Děda měl koně, dal mi teda koně s povozem a já jsem ve svých 9 letech poprvé dělal kamionáka. ((smích)) Vozil jsem obrubníky z nejbližšího města. Dostal jsem za práci 5 korun, v obchodě jsem si mohl koupit, co jsem chtěl. Prodavače jsem řekl, že pivo mám pro tátu. Sedl jsem za koně vypil jsem tři piva a jeli jsme domů. Kůň byl chytřejší než já, takže věděl, jak se má vrátit. ((smích)) Přijel jsem k dědovi, ten koně odpřáhl a šel jsem domů. Půl roku každý víkend jsem se těšil, že budu vozit, abych mohl mít tři piva.“

„Na základní školu vzpomínám hezky. Vždycky podle pořadového čísla domu chodil někdo z rodiny pást krávy a měl tím omluvený den ve škole. Já jsem měl dvě babičky a chodil jsem pást za celou rodinu. Jednou za dva měsíce to vyšlo, že jsem musel jít s kravami. Přišel jsem k dědovi, ten mi uřezal kus slaniny, pak do obchodu pro Dětvý a dva lahváče a šup na kopec, kolem oběda zase domů a po obědě kolem druhé hodiny zase zpátky na kopec až do večera. V lese jsme se sešli s ostatními z vedlejších vesnic, opekli jsme slaninu, zakouřili, vypili pivo a bylo. My jsme se těšili na pasení krav. Na podzim se oralo, přišel jsem k dědovi, dal mi koně a já jsem jel orat na pole všech sousedů. Já jsem měl rád takový akce. Doma nikdo neřešil, že kouřím nebo piju pivo, všichni byli rádi, že pracuju, že pomáhám a je práce hotová. Můj brácha tohle nedělal, možná byl jednou se mnou, ale on byl úplně jinej než já. Já jsem byl pro všechno, on nechtěl nic.“

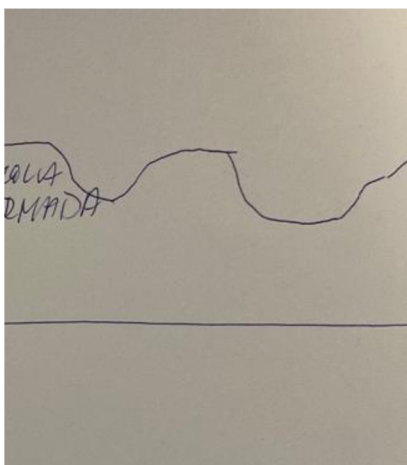
„Tata pil furt. On byl muzikant tělem i duší. Nebyl profesionální muzikant, ale hrál hezky a byl oblíbený. Hráli svatby, dožínky, všechny obecní akce. Vždycky hrál housle, bicí, všechno. Pamatuju si, že tata jednou na muzice nepil, celou svatbu si nedal ani panáka. Přijeli domů, vystoupil z dodávky a zlomil si nohu, tak se rozhodl, že už nikdy nebude abstinovat, protože se to nevyplácí. ((smích)) Dostal sádru na nohu a měli před nějakou akcí. To ho ale neodradilo, hrál se sádrou na trombon a dělal neskutečnou show, všichni se bavili a byli spokojení. On si to uměl užít vždycky. Doma tata nepil, doma nemohl pít nikdo, máma to držela pod zámkem. Ale když byly akce, tak to bylo ve velkém.“

Obrázek 3 - střední škola respondenta

„No a tady jsem se dostal na střední školu Čtyři z tanku a pes byl můj nejoblíbenější seriál, když jsem to viděl, tak jsem věděl, že musím být tankista. Všichni mě odrazovali, ale já jsem si to prosadil a na vojenskou školu jsem se dostal. Naši byli s bráchou na dovolené, balil jsem se sám, nevěděl jsem, co budu potřebovat, moc dobře jsem nezvládal, že jsem doma sám, a že je tak dlouho neuvídím. Začaly čtyři roky pekla. V patnácti letech jsme byli děti. Zažívali jsme všichni každý večer neskutečný cirkus. Po třech měsících jsem se rozhodl, že toto dál snášet nemůžu, že zavolám domů a skončím. Když jsem volal, zrovna přijeli čtvrtáci, ti už měli papíry hotový. Přijeli špinaví a jeden obrněný transportér za druhým, celá kolona, policie to tam hlídala, v maskách a v kuklách dorazili do kasáren. Když jsem toto viděl, tak jsem se rozhodl, že když už jsem to zvládl tři měsíce, už to zvládnu do konce. Strašně jsem si chtěl zajezdit. Jednou přijely rodiče na vrátnici, já jsem tam stál oholený, oblečený ve vojenském, rodiče prošly kolem mě a vůbec mě nepoznaly. Já jsem mohl domů jednou za tři měsíce na sobotu a neděli. Všechno mi uteklo, první lásky, kamarádi. My jsme byli pořád na poli, jezdili jsme s tankama, stříleli jsme ostré, bojovali jsme. My jsme tomu tenkrát věřili. Vidím velký rozdíl mezi mnou a mým bratrem, on byl vychovaný mámou, já jsem byl vychovaný vojnou. Já jsem myslel, že život musím celý probojovat. Oni nás tak formovali. To prostředí, ta armáda mě úplně změnila, nikdo mě nemohl poznat. Nejvíce na mě zapůsobila spartakiáda, dva roky jsme cvičili. Já jsem vyhazoval letky, měl jsem hroznou sílu, protože jsme pořád makali. Myslel jsem si, že jsem borec, ale měl jsem strach, že někomu ublížím. Oni nás vybrali, abychom přijeli do Prahy a předvedli se. Byli jsme tam měsíc. Cvičili jsme i v noci. Nejvíce jsme se kamarádili s poupatama, to byly mladý kočky. Jakmile člověk vydá tolik energie, stane se z tebe dravec. My jsme si mysleli, že jsme nejlepší, armáda nám neustále vtloukala do hlavy, že my jsme ti nejlepší, že my jsme ti borci. Byli jsme vysportovaní, byli jsme mladí, sílu

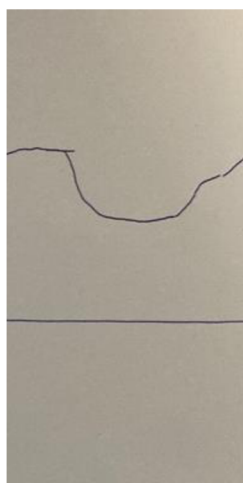
jsme měli jako býci. Pořád nám říkali, že jsme nejlepší, protože jsme se dostali až do Prahy. Natáčela nás televize, to byla největší komunistická show. 1985 byla poslední spartakiáda, vždycky po pěti letech, takže 1990 už nebylo nic. Já jsem v té době hrál v kapele taky. V 18 letech jsem skončil školu, tenkrát nám dali 2750 korun a měsíc dovolené, můj tata tenkrát vydělával jako elektrikář 1700 korun. V rádiu ten den vysílali, že do světa vojenská škola vypustila dalších 450 hrdlořezů. Já jsem se necítil jako hrdlořez, já jsem pomalu nevěděl, jak se nůž drží. Byli jsme hrozně hlídání. Je pravda, že v 16 letech jsem lital s tankem jako s koloběžkou. Bylo to zvláštní. Když jsem se vrátil ze školy, byl jsem zvyklý se rvát. Myslel jsem si, že jsem nejsilnější. Můj brácha se nikdy nerval, on byl takový mazánek. Uvědomil jsem si, že neumím v normálním světě žít. Já jsem uměl žít vojenský život. Ráno byl jasně budiček v 6, pak snídaně, do školy, ze školy, jízdy, oběd, večerka, spát. Já jsem nikdy nepřemýšlel o tom, co budu dělat, to bylo daný.“

Obrázek 4 – nástup do prvního zaměstnání

„Nastoupil jsem po škole do práce k železničnímu vojsku. Končili jsme ve čtyři, a já jsem absolutně netušil, co mám dělat. Takže jsme chodili do hospody. A to je to, to je základ mého neštěstí, já jsem neměl, co jiného dělat. Za ty čtyři roky jsem si zvykl na režim, jenže najednou jsem měl pár hvězdiček na rameni, byl jsem někdo. Ostatní plukovníci šli domů, měli rodiny, jenže co já? Najednou jsem byl sám. Pak jsme chodili v partě do hospody. Postupně se k nám přidávaly nějaký ženský. My jsme to vůbec neznali, nevěděli jsme, jak ženu oslovit, sbalit, něžnosti, jak ji vyjádřit city, to všechno jsme se učili ještě aspoň pět let. Ve věku, kdy jsme tohle měli dělat, jsme měli vojnu. Byli jsme telata. Nám úplně uteklo mládí. Najednou nám dali peníze, hodně peněz a vypustili nás do světa a zavřeli za náma bránu. Takže co najednou budeme dělat? Pivo, pivo, pivo. Byl jsem tam týden, pak mě převeleli do Olomouce. Přišel tam se mnou z vysoké školy poručík. Byl to tenkrát československý hokejový

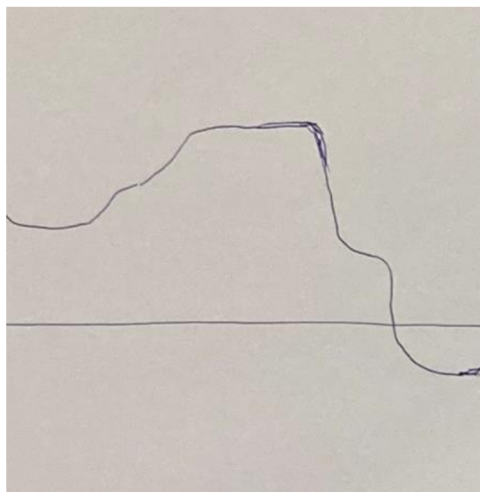
brankář. Velice úspěšný. Tak jsme jeli spolu do Olomouce, jenže když jsme dorazili, oni s námi tak brzo nepočítali a neměli pro nás ubytování. Takže jsme dva dny trávili v hospodě a spali jsme v autě. V armádě se hodně pije. Teda tenkrát to tak bylo. Z Olomouce nás poslali do Prahy, tam místo kasáren bylo na louce postavených 50 maringotek. Jediné, co tam bylo, byl klub. Tam se pilo a chodily tam ženský z Prahy. Praha mi ukázala, jak se může žít, ale nemělo by se. Rozhodli jsme se v jednu ráno zkoumat Václavák a to podsvětí. Já jsem poprvé viděl prostitutku, předtím jsme o tom jenom slyšeli. Hráli jsme po hospodách na kytary, protože tam chodili i naši velitelé, najednou jsme měli známosti. Měli jsme dokumenty, kterých jsme využívali, měli jsme materiál, měli jsme všechno, všechno.... Začali jsme zneužívat armády. V armádě se hrozně pilo. Když přišla delegace z Prahy, měli jsme za úkol je opít. Tak se řešilo hodně problémů, takže jsem s sebou vždycky vozil nějaký flašky Becherovky. Vždycky jsem říkal, že to není chlást, že to jsou bylinky na žaludek, no a když souhlasil, tak byl můj. Ten den nás vozil voják po hospodách a my jsme té Becherovky vypili hrozně moc.“

Obrázek 5 - první rozvod

„Já jsem se oženil až potom. Když jsem se oženil, vzal jsem to hrozně zodpovědně. Já jsem nechtěl dělat problémy, pořád jsem jezdil do Prahy, ale my jsme měli svatbu v kostele, co jsem v kostele slíbil, to jsem chtěl dodržet. Jenže já jsem nebyl nikdy doma, ona to tak vážně nebrala a žila si svůj život. Nejprve jsem tomu nechtěl věřit, později jsem prozřel, a tak jsem se rozvedl. Jenže do té doby nade mě nebylo, nikdy by mě nenapadlo, že zrovna mně by se tohle mohlo stát. Zhroutil se mi svět, moje máma brečela asi týden. U nás doma to byla velká ostuda, tenkrát se lidé nerozváděli jako dnes. Navíc svatba v kostele, před Bohem jsme pořád manželé, taky máme dceru. Ale já jsem to snášel špatně. Začaly večírky, hospody, řešil jsem to po svém. To byl pro mě hrozný podraz, to jsem opravdu nečekal. Já neříkám, že jsem začal pít

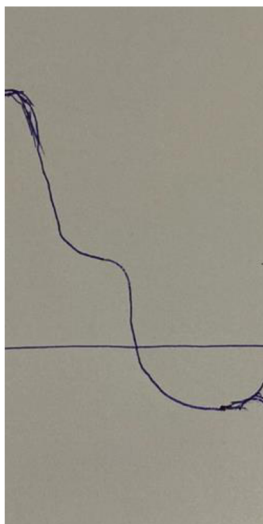
kvůli ní, prostě to byla jedna část do skládačky. V té době jsem si říkal, že já alkohol umím kočírovat. Můj kamarád se dvakrát léčil, viděl 22 obrazovek na stropě. Když jsme spolu jezdili na cvičení, vozil mi dvě flašky. Já jsem byl překvapený a nechápal jsem proč. On mi říkal, že piju s takovou láskou a ho to baví pozorovat. On mě vždycky dokázal překvapit. “

Obrázek 6 - druhá žena

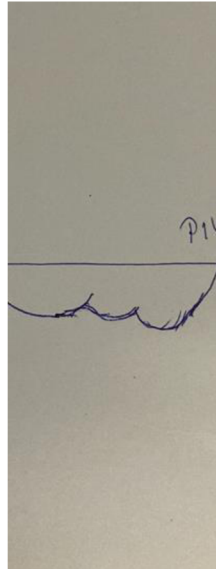
„Tady jsem se seznámil s mou druhou ženou. Ona byla mladičká, měla asi 16 let. Byli jsme na zábavě, tam se hrozně opil bubeník, tak jsem dohrál celou zábavu. Já jsem vždycky ženský lovil na hudbu. Pak jsme se vzali a měli dceru. V té době jsem měl kamarády, kteří měli podobné vize jako já. Měli jsme trambus, áviu, traktor, vlečku, kamion, opravovali jsme to sami, takže jsem byl málo doma. Pořád nebyly peníze, protože jsme víc investovali, než vydělali, navíc každý se snažil zbohatnout, ten nezaplatil, my jsme neměli z čeho zaplatit řidiče kamionu a už to šlo. Doma bylo taky potřeba peněz, jenže já je neměl, protože jsem všechno dával do autodopravy. Začal jsem se cítit jako v mlýnku, každěj se mě snažil drtit. Nechtěl jsem moc času trávit doma, nechtěl jsem poslouchat, na co všechno nejsou peníze, že se neumím postarat o rodinu. To byl začarovaný kruh. Měl jsem víc nervů a stresů než požitků a radosti. V té hospodě mi aspoň nikdo nenadával. Pak jsem si začal půjčovat víc a víc peněz, já vlastně ani nevím, jak to začalo, prostě jsem najednou dlužil. Nejdřív to nebyly vysoká částky, později se z toho staly hrozně vysoký částky, protože dokud jsem byl státní zaměstnanec a splácel jsem, bylo to unesitelný. Pak už mi žádná banka půjčku dát nechtěla, tak jsem hledal peníze, kde se dalo. Začal jsem si s lichvářema. To byl začátek konce. Já jsem si nepůjčil velkou sumu, vždycky třeba 30–40 tisíc, jenže když to člověk nevrátil hned, třeba do týdne, byly z toho nehorázný sumy, a to jsem neměl vůbec šanci zaplatit do konce života. V té době jsem to neviděl a moje žena o tom nevěděla, že by mě zarazila. Později jsem pochopil, že to jde úplně jiným směrem, než jsem plánoval. Já jsem z toho potřeboval

vypadnout, nechtěl jsem na nic myslet a chtěl jsem se normálně vyspat, takže se množství alkoholu zvyšovalo. Chtěl jsem řešit jiný věci, nejen peníze. Začal jsem všechnu techniku prodávat, jenže to bylo pořád málo, ale měl jsem aspoň čas se trošku nadechnout a měl jsem naději, že se to nějak zvládne. Potřebovali jsme vybavit byt, potřebavali jsme věci pro dítě, platil jsem alimenty.“

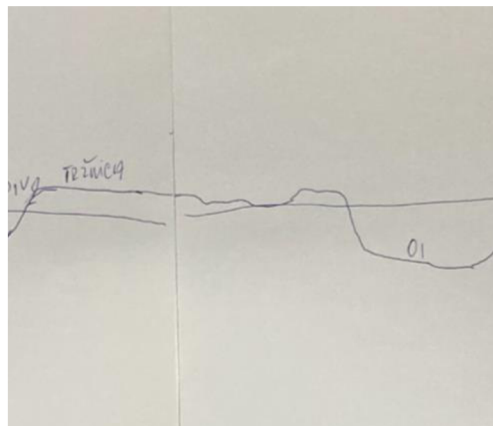
Obrázek 7 - druhý rozvod

„Dokonce jsem musel prodat traktor s vlečkou, to byla velká chyba, ten jsem si měl nechat. Jenže peníze ubývaly a zase jsem slyšel, že jsem neschopnej, že nemáme, všechno je špatně. Přišla realita, která musela zákonitě přijít, takže přišli exekutoři. Polepili nám celý byt, já jsem tenkrát nebyl doma a moje žena, která v té době nevěděla, že jsem si bral půjčky, se málem zbláznila. Navíc v té době byli hrozně drzí, já nevím, jak to funguje teď, jen vím, že ten, co byl u nás už tam nedělá. Tohle si asi člověk nedokáže představit, dokud to nezažije, byla to ostuda. Já jsem manželce kradl peníze, věděl jsem, že si šetří na novou kuchyň, na dovolenou, ale já jsem nutně potřeboval statisíce, neměl jsem na výběr, každý mi vyhrožoval. Vyhrožovali mi, že dceru unesou, mě odvezou pracovat na Ukrajinu, že mi vystřelí mozek, uřežou prsty, už to nebyla sranda. V té době jsem každý den čekal dceru před školou. Nikdo nechápal, co se děje, já jsem dřív doma moc času netrávil a najednou jsem vařil, vyzvedával dceru, jezdil pro ženu, teklo mi do bot. Jediný východisko byl rozvod, abych zachránil rodinu, aby na ně nemohli, když už se mnou nebudou mít nic společného. Zapíjel jsem žal a v noci mě budily zvuky, oni kopali do dveří skoro denně, hledali mě.“

Obrázek 8 - osamostatnění se po druhém rozvodu

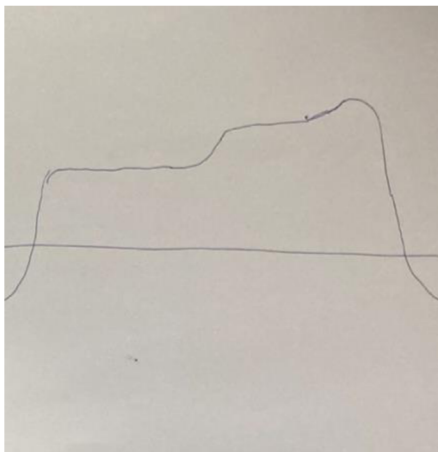
„Po rozvodu jsem pracoval s bobkem. Žena mi dala staré vybavení, abych mohl nějak začít. Bydlel jsem v takové opuštěné budově, opravil jsem si tam jeden pokoj. Říkal jsem tomu dům hrůzy. ((smích)) V noci mi házeli do oken zápalný lahve, chodili rabovat, šéf neplatil. My jsme ho podezřívali, že si ty škody dělá sám, tam se děly hrozný podvody. Když on neplatil, museli jsme si poradit sami, kradli jsme mu nejen naftu, abychom měli aspoň na oběd. Každou noc jsem usínal se strachem, co se zase v noci bude dít, naštěstí vždycky měl někdo slivovici, vodku, něco, co mi pomohlo usnout.“

Obrázek 9 - řidič autobusu

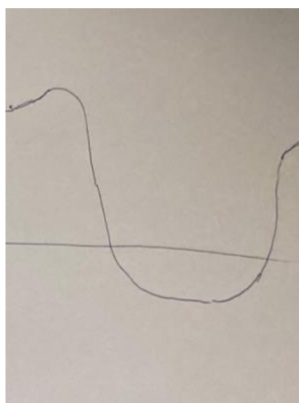
„Náhodou jsem potkal kamaráda, u něho ve firmě sháněli řidiče autobusu. Platili hezky, nejdřív to byla snová práce, později neplatil vůbec, neměl jsem kde bydlet, takže jsem spal v autobusu, na lavičce, kde to zrovna šlo. Často mě někdo okradl, jednou přišli policisté, já jsem zrovna spal na zastávce, kde byly kamery, vzbudili mě a řekli mi, že jsem byl okraden. Já jsem vůbec nic nevěděl. Takhle se to stalo asi třikrát. Začal jsem pít i během jízdy. Místo pití

jsem vozil Braníka. ((smích)) Ale vždycky jsem všechny dovez, tak co? ... Když se vymahači dozvěděli, kde pracuju, šli po mně. Stalo se, že dodávkou zablokovali autobus, ječeli na lidi, ať vypadnou, no hrůza ... Pak mě šéf vyhodil. Neměl jsem co jíst třeba tři dny.“

Obrázek 10 - nová práce, řidič kamionu

„Našel jsem práci s kamionem, a to mi změnilo život. Jezdil jsem po Evropské unii, peníze jsem měl krásný, začal jsem pořádně splácet, našel jsem si bydlení. Našel jsem si přítelkyni, jezdili jsme pak spolu. Ona občas taky řídila kamion. ((smích)) Mám od té doby pronajatej baráček a svatej klid. Jezdili jsme na dovolený, nakoupil jsem si nějaký to oblečení, zasnoubili jsme se. Dokonce jsme chtěli další mimino, v mém věku... ((smích)) To bylo krásný období. Měl jsem se hezky.“

Obrázek 11 - léčení a práce hrobníka

„No ale pak jednoho krásného dne jsem se po oslavě okoupal a vyrazil do práce. Přišlo mi, že jsem naprosto v pohodě. ((smích)) No nakonec jsem nadýchal hrozný čísla. Nemohl jsem spát asi týden, nevěděl jsem, co mám dělat. Platím insolveni, nechtěl jsem už soudy ani nic takovýho. Rozhodl jsem se s tím něco dělat. No nastoupil jsem na léčení. Já jsem byl do té doby hrozně proti. Měl jsem všechno pod kontrolou, tak o co jde. Jenže nebylo zbylí a chtěl jsem zpátky do práce. Řidič alkoholik není moc dobrá kombinace... ((smích)) Já jsem nikdy

nevěděl, že mám tolik problémů, jako mi ukázali tam. Chodil jsem na terapie, komunity nebo jak se to říká, tvořili jsme věci na prodej, naštěstí mi dovolili cigaretky... ((smích)) Naštěstí to trvalo asi měsíc. Přišlo mi, že tam nepatřím, já jsem neměl takovej problém. Tak, že se mi třesou ruky, už jsem starej, to je normální, že si rád popiju, však jsem furt v práci, tak co. Návrat do normálního života byl těžkej, protože jsem začal dělat hrobníka. No to bylo asi to nejhorší, co se mi v životě stalo. ((smích)) To dluhy, rozvody a chlast jsou houby. ((smích)) No ale co, nic netrvá věčně a teď jsem, kde jsem a jsem za to rád.“

Já vím, že jste byl na misích, v křivce jste to nikde nezaznačil, ovlivnilo to nějak Váš život?

„Ovlivnilo, já jsem zažil věci, který už nikdy nezažiju, a tady by se mi nic takovýho nikdy nestalo. Chodil jsem do pekárny, prodávala tam taková mladinká dívka, myslím kolem 20 let. Byl jsem tam půl roku, nikdy mi nic neřekla. Věděl jsem, že se blíží odjezd, šel jsem se tedy rozloučit. Ona úplně poprvé sundala šátek, brečela a prosila mě, ať si ji vezmu s sebou, že ju tam bijou, znásilňujou, že mi bude sloužit, nechce být moje žena, jen ať ju odvezu. Celou noc jsem nad tím přemýšlel, jaký tam mají ženský těžkej život. Přišel otec s dcerou, dcera měla něco akutního, už si to přesně nepamatuju, ale její otec jenom prohodil, že tento měsíc nemá čas, aby s ní šel k doktorovi. Pro ně holka do první menstruace nemá žádnou hodnotu. Ukamenovávali ženský na náměstí. Pro tohle jsem neměl a nemám pochopení. Když jsme byli v Bosně, důstojníci nám říkali, že pokud denně neskopneme jednu ženu ze schodů, nemůžeme mít dobrý den... Po první misi jsem měl vážnou autonehodu, já jsem neřídil, byl jsem spolujezdec. Poprvé jsem dlani cítil svou lebku, no fakt hmusnej zážitek... Dostali jsme medaile, hodně se pilo a slavilo, takže jsem nejdřív necítil žádnou bolest, ale když jsem vystřízlivěl, to bylo něco neskutečného. Ale prý jsem říkal vtipy celou dobu, co mi tu hlavu šili.“ ((smích))

Měl jste někdy pocit, že váš život ztratil smysl?

„Nikdy, já věřím tomu, že tam nahoře nám někdo dávno určil, co se bude dít, a tak to je. Já ničeho nelituju, tak nějak si proplouvám tím životem a co mi přinese, to teprve uvidím. Já myslím, že teď už se budu mít jenom dobře, že to špatný už je za mnou. Však o čem by ten život byl, kdyby byl každej jenom šťastnej, neměla byste o čem psát.“ ((smích))

Chtěl byste ještě něco doplnit nebo jste takhle spokojený a můžeme to uzavřít?

„Vždyť už jsem vám na sebe řekl úplně všechno. ((smích)) Takhle mi to stačí, ani jsem netušil, jaký krásný čárky umím udělat.“ ((smích))

2.3.2.1 Životní témata:

Na první přečtení je život respondenta velice komplikovaný, přesto působí pozitivním dojmem. Respondent svůj životní příběh vyprávěl s humorem a plný optimismu. Příběh vypráví chronologicky hlavně díky křivce, která pro něj byla celou dobu vodítkem a dokázal si díky ní vybavit, kde se zrovna ve svém životě nachází. Do svých vzpomínek se ponořil s nadhledem a odstupem.

Celý příběh působí těžce, přesto bylo velice příjemné jej poslouchat. Šťastné okamžiky popisuje v dětství, kdy neustále pomáhal lidem v jeho rodné vsi. Byl vychován v křesťanské rodině a bylo přirozené, že si sousedé vypomáhají. Chtěl být užitečný a od mládí miloval volnost, kterou mu pasení krav a orání pole přinášelo. Zároveň z výzkumu vyplývá, že usiloval o pozornost rodičů, kteří ji věnovali práci, majetkům a mladšímu bratrovi.

„U nás na vesnici se stavěl kulturní dům. Bylo normální, že lidi z vesnice vypomáhali. Děda měl koně, dal mi teda koně s povozem a já jsem ve svých 9 letech poprvé dělal kamioňáka.“

„Vždycky podle pořadového čísla domu chodil někdo z rodiny pást krávy a měl tím omluvený den ve škole. Já jsem měl dvě babičky a chodil jsem pást za celou rodinu. Jednou za dva měsíce to vyšlo, že jsem musel jít s kravami...“

„V lese jsme se sešli s ostatními z vedlejších vesnic, opekli jsme slaninu, zakouřili, vypili pivo a bylo.... My jsme se těšili na pasení krav....“

„Na podzim se oralo, přišel jsem k dědovi, dal mi koně a já jsem jel orat na pole všech sousedů. Já jsem měl rád takový akce“

„všichni byli rádi, že pracuju, že pomáhám a je práce hotová... „

Längle tvrdí, že určité povolání, způsob vzorů ve svém okolí jsou faktory podporující závislost. Jak sám respondent v rozhovoru několikrát zmínil, *„v armádě se hodně pije“*. Celý svůj život byl obklopan přáteli a kolegy, se kterými sdílel lásku k alkoholu.

Na střední škole byl díky vojenskému řádu odtržený od běžného života *„tam venku“*.

„Já jsem mohl domů jednou za tři měsíce na sobotu a neděli.“ Vzpomíná na těžký návrat domů. Uvědomil si, že vojenský život v kasárnách a život na vesnici s rodiči je úplně jiný. Bylo pro něj těžké znovu zapadnout. *„Uvědomil jsem si, že neumím v normálním světě žít. Já jsem uměl žít vojenský život.“*

Zároveň si uvědomoval, že vazby, které si od dětství budoval se přetrhaly a každý si šel svým životem, právě proto, že nezůstali v pravidelném kontaktu, také proto, že jak sám zmiňuje, vojenská škola jej změnila. *„Všechno mi uteklo, první lásky, kamarádi.“*

„My jsme byli pořád na poli, jezdili jsme s tankama, stříleli jsme ostré, bojovali jsme. My jsme tomu tenkrát věřili.“

„Když jsem přijel dom, vždycky jsem se chtěl s někým pobít. Oni nás tak formovali. To prostředí, ta armáda mě úplně změnila, nikdo mě nemohl poznat.“

„Byli jsme vysportovaní, byli jsme mladí, sílu jsme měli jako býci. Pořád nám říkali, že jsme nejlepší, protože jsme se dostali až do Prahy.“

„Bylo to zvláštní. Když jsem se vrátil ze školy, byl jsem zvyklý se rvát. Myslel jsem si, že jsem nejsilnější.“

„Já jsem nikdy nepřemýšlel o tom, co budu dělat, to bylo daný.“

Vojenská škola také ovlivnila způsob jeho myšlení a pohled na sebe. *„...měl jsem hroznou sílu, protože jsme pořád makali. Myslel jsem si, že jsem borec, ale měl jsem strach, že někomu ublížím.“*

„Jakmile člověk vydá tolik energie, stane se z tebe dravec. My jsme si mysleli, že jsme nejlepší, armáda nám neustále vtloukala do hlavy, že my jsme ti nejlepší, že my jsme ti borci.“

Měl pocit, že je jiný, že je sám proti všem, že se může spolehnout jenom sám na sebe a nikdo jiný mu nerozumí. Pochopení našel pouze u kolegů a spolužáků z vojenské školy.

Jelikož nepochází z majetných poměrů, viděl možnost velkého zisku, měl přístup k různým dokumentům, které mu otevíraly dveře kamkoliv chtěl, měl moc, sílu, mládí, peníze a hlavně volnost. Peníze jsou velkým tématem v celém příběhu. Peníze jsou odrazem moci, o kterou respondent neustále usiloval.

„V 18 letech jsem skončil školu, tenkrát nám dali 2750 korun a měsíc dovolené, můj táta tenkrát vydělával jako elektrikář 1700 korun.“

„Končili jsme ve čtyři, a já jsem absolutně netušil, co mám dělat. Takže jsme chodili do hospody. A to je to, to je základ mojího neštěstí, já jsem neměl, co jinýho dělat. Za ty čtyři roky jsem si zvykl na režim, jenže najednou jsem měl pár hvězdiček na rameni, byl jsem někdo.“

„Najednou nám dali peníze, hodně peněz a vypustili nás do světa a zavřeli za námi bránu.“

„Jediné, co tam bylo, byl klub. Tam se pilo a chodily tam ženský z Prahy. Praha mi ukázala, jak se může žít, ale nemělo by se. Rozhodli jsme se v jednu ráno zkoumat Václavák a to podsvětí. Já jsem poprvé viděl prostitutku, předtím jsme o tom jenom slyšeli.“

„Měli jsme dokumenty, kterých jsme využívali, měli jsme materiál, měli jsme všechno, všechno. Začali jsme zneužívat armády. V armádě se hrozně pilo.“

„Ovlivnilo, já jsem zažil věci, který už nikdy nezažiju, a tady by se mi nic takovýho nikdy nestalo.“

Respondent chtěl být od dětství úspěšný a podle svého vyprávění úspěšným byl. V jeho rodině hrála velkou roli muzika. Zdůrazňoval, že hrál během spartakiády v televizi a všichni ho mohli vidět. Neustále toužil a dodnes touží po pozornosti.

Z neustálých narážek na bratra je patrná sourozenecká rivalita. Bratr je podnikatel s vysokoškolským titulem, kterému se velice daří hlavně díky podpoře rodičů. Respondent se ve vyprávění snaží převyšovat. Možná je to z toho důvodu, že cítí velkou konkurenci ve svém bratrovi, žárlivost a snad lehkou závist vůči jeho úspěchům.

„Můj brácha tohle nedělal, možná byl jednou se mnou, ale on byl úplně jinej než já. Já jsem byl pro všechno, on nechtěl nic.“

„Můj brácha se nikdy nerval, on byl takový mazánek.“

Přesto, že na začátku vyprávění o vojenské škole popisuje šikanu a velice náročný start, na křivce možné pozorovat, že toto období zaznamenal jako jedno ze svých nejspokojenějších.

„Začaly čtyři roky pekla.“

„Zažívali jsme všichni každý večer neskutečný cirkus. Po třech měsících jsem se rozhodl, že toto dál snášet nemůžu, že zavolám domů a skončím.“

Dalším životním tématem je alkohol, který zmiňuje poprvé již brzkém věku.

„Dostal jsem za práci 5 korun, v obchodě jsem si mohl koupit, co jsem chtěl. Prodavače jsem řekl, že pivo mám pro tátu.“

„Piil roku každý vikend jsem se těšil, že budu vozit, abych mohl mít tři piva.“

„Přišel jsem k dědovi, ten mi uřezal kus slaniny, pak do obchodu pro Děčty a dva lahváče...“

„... opekli jsme slaninu, zakouřili, vypili pivo a bylo.“

Alkohol je pro respondenta stále možností, jak utéct z reality, jak potlačit negativní emoce, umožňuje mu klidný spánek. Alkohol uvolňuje, posouvá hranice a rozvazuje jazyk, proto, jak respondent popisuje, všechny důležité věci se řešily nad sklenkou. Opilost zkresluje úsudky a realitu vnímáme zastřeně.

„Pivo, pivo, pivo.“

„Takže jsme dva dny trávili v hospodě a spali jsme v autě. V armádě se hodně pije.“

„Tam se pilo a chodily tam ženský z Prahy.“

„V armádě se hrozně pilo. Když přišla delegace z Prahy, měli jsme za úkol je opít. Tak se řešilo hodně problémů, takže jsem s sebou vždycky vozil nějaký flašky Becherovky.“

„Začaly večírky, hospody, řešil jsem to po svém.“

„Já neříkám, že jsem začal pít kvůli ní, prostě to byla jedna část do skládačky.“

„On mi říkal, že piju s takovou láskou a ho to baví pozorovat.“

„Já jsem z toho potřeboval vypadnout, nechtěl jsem na nic myslet a chtěl jsem se normálně vyspat, takže se množství alkoholu zvyšovalo.“

„Zapíjel jsem žal a v noci mě budily zvuky, oni kopali do dveří skoro denně, hledali mě.“

„Každou noc jsem usínal se strachem, co se zase v noci bude dít, naštěstí vždycky měl někdo slivovici, vodku, něco, co mi pomohlo usnout.“

„Začal jsem pít i během jízdy. Místo pití jsem vozil Branika.“

„No nakonec jsem nadýchal hrozný čísla.“

2.3.2.2 *Míra aktérství:*

Z vyprávění vyplývá, že celý svůj životní příběh si vytvářel respondent sám. Začalo to výběrem střední školy, od které jej všichni odrazovali. „*Všichni mě odrazovali, ale já jsem si to prosadil a na vojenskou školu jsem se dostal.*“

V každé části svého příběhu sděluje, že byl strůjcem svého osudu. Jedinou věc, kterou přiznává, že nemohl ovlivnit, byl rozvod s první manželkou. „*Když jsem se oženil, vzal jsem to hrozně zodpovědně. Já jsem nechtěl dělat problémy, pořád jsem jezdil do Prahy, ale my jsme měli svatbu v kostele, co jsem v kostele slíbil, to jsem chtěl dodržet. Jenže já jsem nebyl nikdy doma, ona to tak vážně nebrala a žila si svůj život. Nejprve jsem tomu nechtěl věřit, později jsem prozřel, a tak jsem se rozvedl.*“

Pokud si byl vědom toho, že k jeho rozhodnutí nedostane svolení nebo souhlas, jednal za zády svých blízkých. Byl přesvědčený o svojí pravdě a věřil pouze svojí vizi. Nenechal se příliš často ovlivnit. „*V té době jsem měl kamarády, kteří měli podobné vize jako já. Měli jsme trambus, áviu, traktor, vlečku, kamion, opravovali jsme to sami, takže jsem byl málo doma.*“

„*V té době jsem to neviděl a moje žena o tom nevěděla, že by mě zarazila.*“ „*Polepili nám celý byt, já jsem tenkrát nebyl doma a moje žena, která v té době nevěděla, že jsem si bral půjčky, se málem zbláznila.*“ „*Já jsem manželce kradl peníze, věděl jsem, že si šetří na novou kuchyň, na dovolenou, ale já jsem nutně potřeboval statisíce, neměl jsem na výběr, každý mi vyhrožoval.*“

„*Přišlo mi, že tam nepatřím, já jsem neměl takovej problém.*“ Respondent si odmítá přiznat svůj problém s alkoholem. Kdyby nepřišel o řidičský průkaz, o svou práci, a neměl strach o doplacení insolvence, nikdy by k léčení nepřistoupil. Byl donucen okolnostmi, taky se výsledky odvíjí od jeho přístupu k léčbě.

2.3.2.3 *Zápletky:*

Längle tvrdí, že zklamání nebo hluboké konflikty jsou faktory vyvolávající závislost. Z rozhovoru vyplývá, jakmile respondent přišel o první manželku, byla to pro něj tak silná rána, a tak silné zklamání, že jej to donutilo přehodnotit pohled na život. Z výsledků vyplývá,

že první rozvod může být označen za jeden z faktorů, který u respondenta ovlivnil rozvoj závislosti. „*Já neříkám, že jsem začal pít kvůli ní, prostě to byla jedna část do skládačky.*“

První zápletkou, kterou byl rozvod s první ženou kvůli nevěře, můžeme tedy označit za faktor vyvolávající závislost. Respondent byl v té době ovlivněn vojenskou školou a byl přesvědčený o svojí dokonalosti, ať už fyzické, psychické a finanční zabezpečení. Vyrůstal v křesťanské rodině a věřil, že pokud si najde ženu, se kterou bude mít svatbu v kostele, nemůže se stát, že by manželství dospělo k rozvodu. Navíc měli dceru.

„*Nejprve jsem tomu nechtěl věřit, později jsem prozřel, a tak jsem se rozvedl.*“

„*Zhroutil se mi svět, moje máma brečela asi týden.*“

„*U nás doma to byla velká ostuda, tenkrát se lidi nerozváděli jako dnes.*“

„*Navíc svatba v kostele, před Bohem jsme pořád manželé, taky máme dceru.*“

„*Ale já jsem to snášel špatně.*“

„*To byl pro mě hrozný podraz, to jsem opravdu nečekal.*“

V teorii bylo uvedeno, že dlouhodobé vystavení stresu nebo dlouhodobé konflikty jsou faktory udržující závislost. Neustálý stres z nedostatku financí a z finančních potíží byl faktorem, který udržoval respondenta ve svém závislém chování.

Druhou zápletkou byly finanční potíže a z toho plynoucí druhý rozvod, což můžeme označit jako faktory udržující závislost. Jak již bylo zmíněno většinu životních rozhodnutí si zvolil sám, nezajímal ho názor a pohled ostatních lidí. Byl zvyklý spoléhat se sám na sebe. Z rozhovoru vyplývá, že se snažil život probojovat sám. Většinu rozhodnutí učinil pod vlivem alkoholu, který zkresluje úsudek. Člověk jinak vnímá, má pocit, že se nic špatného nemůže stát. Navíc respondent je velice důvěřivý člověk, který by pro své přátele udělal cokoliv. Jenže ne každý má dobré úmysly.

„*V té době jsem měl kamarády, kteří měli podobné vize jako já.*“

„*Pořád nebyly peníze, protože jsme víc investovali, než vydělali, navíc každý se snažil zbohatnout, ten nezaplatil, my jsme neměli z čeho zaplatit řidiče kamionu a už to šlo.*“

„*Všechny velké zakázky jsme řešili u piva a vodky, domů jsem chodil nad ránem.*“

„*Pak jsem si začal půjčovat víc a víc peněz, já vlastně ani nevím, jak to začalo, prostě jsem najednou dlužil.*“

„Nejdřív to nebyly vysoká částky, později se z toho staly hrozně vysoký částky, protože dokud jsem byl státní zaměstnanec a splácel jsem, bylo to unesitelný.“

„Pak už mi žádná banka půjčku dát nechtěla, tak jsem hledal peníze, kde se dalo.“

„Začal jsem si s lichvářema. To byl začátek konce.“

„Já jsem si nepůjčil velkou sumu, vždycky třeba 30–40 tisíc, jenže když to člověk nevrátil hned, třeba do týdne, byly z toho nehorázný sumy, a to jsem neměl vůbec šanci zaplatit do konce života.“

Třetí zápletkou je opilost za volantem. Respondent se v té době živil jako řidič kamionu. Při cestě do práce jej zastavili policisté a provedli mu dechovou zkoušku. Dále pokračoval na odběr krve. Zůstal bez řidičského průkazu, bez práce.

„No ale pak jednoho krásného dne jsem se po oslavě okoupal a vyrazil do práce.“

„Přišlo mi, že jsem naprosto v pohodě.“

„No nakonec jsem nadýchal hrozný číslo.“

„No nastoupil jsem na léčení.“

„Řidič alkoholik není moc dobrá kombinace.“

„Návrat do normálního života byl těžkej, protože jsem začal dělat hrobníka.“

„No to bylo asi to nejhorší, co se mi v životě stalo.“

2.3.2.4 *Hodnoty a přesvědčení:*

Odpověď na otázku hodnoty, která vyplývá z rozhovoru, je rodina. Přestože se respondentovi nepodařila dvě manželství, neustále rodinu vnímá jako to nejdůležitější, co člověk může mít a velice lituje toho, že o svou druhou manželku přišel. Z vyprávění bylo vyzorováno, že respondent vzhlíží ke svému otci a otec mu byl velkým vzorem.

„To ho ale neodradilo, hrál se sádrou na trombon a dělal neskutečnou show, ((smích)) všichni se bavili a byli spokojeni.“

„On si to uměl užít vždycky.“

„Ostatní plukovníci šli domů, měli rodiny, jenže co já? Najednou jsem byl sám.“

„Když jsem se oženil, vzal jsem to hrozně zodpovědně.“

„Já jsem nechtěl dělat problémy, pořád jsem jezdil do Prahy, ale my jsme měli svatbu v kostele, co jsem v kostele slíbil, to jsem chtěl dodržet.“

„Jenže já jsem nebyl nikdy doma, ona to tak vážně nebrala a žila si svůj život.“

„Navíc svatba v kostele, před Bohem jsme pořád manželé, taky máme dceru.“

„Pak jsme se vzali a měli dceru.“

„Našel jsem si přítelkyni, jezdili jsme pak spolu.“

„Jezdili jsme na dovolený, Nakoupil jsem si nějaký to oblečení, zasnoubili jsme se.“

„Dokonce jsme chtěli další mimino.“

Z výzkumu vyplývá, že v mladším věku viděl hodnotu v přátelství, a to pro něj bylo důležitější než rodina, dokonce přátelství na úkor rodiny.

„Pak jsme chodili v partě do hospody.“

„Hráli jsme po hospodách na kytary, protože tam chodili i naši velitelé, najednou jsme měli známosti.“

„V té době jsem měl kamarády, kteří měli podobné vize jako já.“

„Nechtěl jsem moc času trávit doma, nechtěl jsem poslouchat, na co všechno nejsou peníze, že se neumím postarat o rodinu.“

Hodnotu našel ve víře. Jak již bylo několikrát zmíněno, pochází z křesťanské rodiny, sám respondent je křesťansky založený. Je patrné, že víra je tím hnacím motorem, který potřeboval v těžkých životních chvílích. Jeho optimismus a velmi dobrá nálada je zapříčiněna vírou v Boha a v jeho úmysly.

„Nikdy, já věřím tomu, že tam nahoře nám někdo dávno určil, co se bude dít, a tak to je. Já ničeho nelituju, tak nějak si proplouvám tím životem a co mi přinese, to teprve uvidím. Já myslím, že teď už se budu mít jenom dobře, že to špatný už je za mnou.“

Hodnota byla nalezena i v části, kde sděluje zážitky z mise a popisuje, jaký vztah mají k ženám muži, se kterými se v cizí zemi setkal. Taky zdůrazňuje, jak moc se s těmito názory neztotožňuje. A nesdílí názor, že žena je něco méně než muž.

„Ona úplně poprvé sundala šátek, brečela a prosila mě, ať si ji vezmu s sebou, že ji tam bijí, znásilňují, že mi bude sloužit, nechce být moje žena, jen ať ji odvezu.“

„Přišel otec s dcerou, dcera měla něco akutního, už si to přesně nepamatuju, ale její otec jenom prohodil, že tento měsíc nemá čas, aby s ní šel k doktorovi. Pro ně holka do první menstruace nemá žádnou hodnotu.“

„Ukamenovávali ženský na náměstí. Pro tohle jsem neměl a nemám pochopení.“

„Když jsme byli v Bosně, důstojníci nám říkali, že pokud denně neskopneme jednu ženu ze schodů nemůžeme mít dobrý den.“

2.3.2.5 Obrazy sebe a druhých:

Respondent sebe popisuje jako tvrdého, nezdolného, výjimečného bojovníka, který proplouvá divočinou s úsměvem na tváři a za ním se hroučí celý svět. Během výzkumu byl respondent obdivován za jeho sílu, optimismus a chuť do života. Také je důležité konstatovat, že se jedná o člověka, který bezmezně miluje život, bez ohledu na to, co mu zrovna vstoupí do cesty.

„Já jsem myslel, že život musím celý probojovat.“

„Když jsem přijel dom, vždycky jsem se chtěl s někým pobít.“

„Oni nás tak formovali.“

„...měl jsem hroznou sílu, protože jsme pořád makali. Myslel jsem si, že jsem borec, ale měl jsem strach, že někomu ublížím.“

„Jakmile člověk vydá tolik energie, stane se z tebe dravec.“

„Byli jsme vysportovaní, byli jsme mladí, sílu jsme měli jako býci.“

„Je pravda, že v 16 letech jsem lítal s tankem jako s koloběžkou.“

„Myslel jsem si, že jsem nejsilnější...“

„Ale vždycky jsem všechny dovez, tak co?“

Svého bratra popisuje jako malého slabocha s nechutí do života, který se držel pouze mamincině sukňě a všechno měl naservírované na zlatém podnose až pod nos.

„Můj brácha tohle nedělal, možná byl jednou se mnou, ale on byl úplně jinej než já. Já jsem byl pro všechno, on nechtěl nic.“

„Naši byli s bráchou na dovolené, balil jsem se sám, nevěděl jsem, co budu potřebovat, ...“

„Můj brácha se nikdy nerval, on byl takový mazánek.“

Svého otce popisuje jako komika, který uměl bavit davy a všichni ho milovali. Z vyprávění bylo usouzeno, že jeho otec byl jeho velkým vzorem. Svou lásku k hudbě, svůj nadhled a smysl pro humor zdědil právě po svém otci. Jak v příběhu popisuje, uměl si poradit v každé situaci a vytěžit z ní maximum.

„On byl muzikant tělem i duší. Nebyl profesionální muzikant, ale hrál hezky a byl oblíbený.“

„Hráli svatby, dožínky, všechny obecní akce.“

„Vždycky hrál housle, bicí, všechno.“

„Dostal sádku na nohu a měli před nějakou akcí. To ho ale neodradilo, hrál se sádkou na trombon a dělal neskutečnou show, ((smích)) všichni se bavili a byli spokojení.“

„On si to uměl užít vždycky.“

Bylo překvapivé, že se respondent nerozpovídal více o své mamince, jelikož je známo, jaký mají vztah a jak je jeho matka v jeho životě velice důležitá. Pouze jednou větou v příběhu přiblížil, jak reakce jeho matky ovlivňují jeho postoj, jak moc ho mrzí, když je jeho matka nešťastná, a jak důležité pro něj bylo, že na jeho první rozvod tak negativně reagovala.

„Zhroutil se mi svět, moje máma brečela asi týden. U nás doma to byla velká ostuda, tenkrát se lidi nerozváděli jako dnes.“

2.3.2.6 Reflexe a hledisko:

Respondent svůj životní příběh vyprávěl pozitivně s optimistickou náladou, byl velice otevřený a nic nebylo tabu. Zároveň je důležité konstatovat, že charakteristika některých důležitých postav naprosto chybí. Všechny situace, kterými si v životě prošel v něm vytvořily rádobý bariéru, která nepouští emoce na povrch. To je možná důvodem, proč jeho vyprávění působí spíše reportážním dojmem.

Respondent bere svůj život s nadhledem, ke všem negativním situacím ve svém životě se postavil čelem. Snaží se vytěžit maximum a těší se lepším zítřkům.

Z vyprávění bylo zjištěno, že respondent nikdy neztratil smysl svého života. *„Nikdy, já věřím tomu, že tam nahoře nám někdo dávno určil, co se bude dít, a tak to je. Já ničeho nelituju, tak nějak si proplovám tím životem a co mi přinese, to teprve uvidím. Já myslím, že teď už se budu mít jenom dobře, že to špatný už je za mnou.“*

Ve výzkumu bylo cílem zjistit, jestli ztráta smyslu života nějakým způsobem ovlivňuje rozvoj alkoholismu. Jak již je výše zmíněné, respondent konstatoval, že nikdy neztratil smysl života, zároveň přiznává, že se alkohol stal jakousi berlou, o kterou se může opřít, když přijdou složité životní události. *„Zapíjel jsem žal a v noci mě budily zvuky, oni kopali do dveří skoro denně, hledali mě.“* *„Každou noc jsem usínal se strachem, co se zase v noci bude dít, naštěstí vždycky měl někdo slivovici, vodku, něco, co mi pomohlo usnout.“*

V určité chvíli nebyl schopen bez denního příjmu alkoholu fungovat, dokonce požíval alkohol za volantem, během své pracovní doby. *„Začal jsem pít i během jízdy. Místo pití jsem vozil Branika. ((smích)) Ale vždycky jsem všechny dovez, tak co?“* Přiznává, že si nedokáže představit víkend bez alkoholu, protože mu pomáhá se odreagovat, zapomenout a usnout.

Z teoretické části této práce víme, že je alkohol nástrojem pro útěk mimo realitu, způsob oddalování problému.

2.4 Limity studie

Při realizaci výzkumného šetření, získávání a zpracování dat byla autorkou sledována fakta, která je možné vnímat jako limity, které mohly získaná data, jejich analýzu i interpretaci určitým způsobem ovlivnit.

Limity na straně výzkumníka. Výzkumník v průběhu sběru dat může být ovlivněn aktuální náladou, dále může ovlivňovat věk výzkumníka, pohlaví, zkušenosti a status výzkumníka. Dalším faktorem může být osobnostní předpoklad, který vede výzkumníka ke kvalitnímu zpracování práce (studium dané problematiky, zájem, motivace). Osobní znalost respondenta může vést k subjektivnímu zkreslení dat při jejich interpretaci.

Limity na straně výzkumného souboru. Výzkumné šetření a získaná data od účastníka mohly být ovlivněny jeho aktuálním naladěním a vnitřními vlivy (alkohol, únava, nálada). Dále také vnějšími vlivy (výzkumník u respondenta doma). Důležitým faktorem jsou také specifické rysy osobnosti (snížená pozornost, otevřenost respondenta). Dalším důležitým faktorem je samotné téma, které není příjemné, a ne každý je schopen o složitých životních situacích mluvit. Dále také nahrávací přístroj, který byl přítom, přestože respondent nepřiznal, že by ho nějakým způsobem rušil.

Limity na straně metodiky. Ke sběru dat byla zvolena životní křivka doprovázena narativním rozhovorem. Rozhovor neměl žádnou předem určenou strukturu a respondent si sám volil, jakým způsobem okomentuje svou životní křivku. Vyprávění mohlo být ovlivněno omezenou slovní zásobou, odkloněním od tématu, selekcí témat.

Jako limitující se může jevit **počet respondentů**. Validita a specifikace výsledků výzkumu mohly být při větším výzkumném souboru zcela odlišné.

2.5 Závěr

Hlavní cíl „prozkoumat na jednom konkrétním případě pomocí narativního rozhovoru a životní křivky, jestli vůbec, pokud ano, jakým způsobem ztráta smyslu života ovlivňuje rozvoj závislostí.“ Bylo zjištěno, že respondent nepocítil, ztrátu smyslu jeho života. Dále bylo uvažováno nad tím, jestli respondent dokonale pochopil, co doopravdy ztráta smyslu života znamená. Frankl uvádí hodnoty (smysl) života. Pokud bychom nahlíželi na problematiku z tohoto úhlu pohledu, z výsledků by bylo možné usoudit, že respondent ztratil hodnoty (smysl), neboť přišel ve dvou případech o rodinu. Z výsledků a interpretace je zřetelné, že rodina má pro něj obrovskou hodnotu a význam. Dále Längle uvádí, že zklamání a hluboké konflikty vyvolávají závislost. V tomto případě oba rozvody mohou být označeny za velké zklamání a konflikty. Dalo by se tedy tvrdit, že ztráta hodnoty rodiny ovlivnila jeho závislost, tudíž cíl této diplomové práce byl naplněn.

Ve výzkumu bylo také zjištěno, že respondent užíváním alkoholu dosahoval chtěných emocí, nemusel přemýšlet nad tím, co se zrovna v jeho životě děje, a co by se spíše dít mělo. Cílem byla úleva. Po letech zkušeností s alkoholem respondent ví, že pokud po něm sáhne, dočká se libých pocitů. Snažil se pomocí alkoholu vyhnout možnému utrpení, které by přinesl střet s realitou.

Dílčí cíl byl také naplněn. „Měla vojenská škola a následné povolání vliv na závislostní chování respondenta?“ V tomto případě bylo zjištěno, že vojenská škola měla dopad na rozvoj závislosti. Respondent byl v brzkém věku odtržen od rodiny, měl zkreslené představy o sobě, životních hodnotách, způsobu řešení problémů, celkové představě o životě. Armáda jej formovala ve všech směrech, jak respondent několikrát zmínil, veškerá rozhodnutí a důležité události byly spojené s konzumací alkoholu. Teorie říká, že určité povolání a způsob vzorů ve svém okolí podporují závislost. Ve výzkumu se tato teorie potvrdila. Respondent několikrát v rozhovoru zmínil, jak byl svým okolím a svým povoláním ovlivněn v mnoha směrech.

Konzumací alkoholu se zlepšuje nálada, stmeluje se kolektiv, odbourávají se hranice, člověk je více komunikativní a otevřený, má zkreslené vnímání reality, zkreslené úsudky. Alkohol navíc také utlumuje. V některých případech alkohol zvyšuje pravděpodobnost agresivního jednání a zvyšuje sebevědomí. Z výzkumu vyplývá, že kladný vztah k alkoholu měl i otec respondenta a další rodinní příslušníci, podle K. Nešpora je více než 40 % šance, že pokud

člověk má v rodině alkoholově závislého, bude k tomu mít také sklony. U mužů je šance vyšší než u žen. Proto se u takových lidí objevuje závislost častěji než u lidí bez genetické zátěže.

K. Nešpor také uvádí, že ztráta zaměstnání, špatná finanční situace, deprese, úzkost, nemoc, rozvod, ... jsou dalšími faktory, které ovlivňují rozvoj závislostí u lidí všech společenských tříd i pohlaví. Většinou je to způsobeno tím, že člověk je ovlivněn předsudky vůči odborné pomoci a myslí si, že situaci zvládne sám.

„Jakým způsobem ovlivnily finanční problémy a problémy s tím spojené rozvoj závislosti?“
Finanční problémy zapříčinily nestabilní psychickou pohodu respondenta, který své potíže řešil alkoholem. Tyto potíže byly doprovázeny dlouhodobým vystavením stresu, což přispělo k udržení závislosti u respondenta. Dle Längle je dlouhodobý stres považován za faktor udržující závislost. Jak sám uvedl, alkohol mu pomáhal spát a zapomenout. Byl to pro něj způsob útěku od reality, od rodiny a problémů.

„Byla závislost na alkoholu příčinou rozvodu v obou případech, nebo rozvod a opuštění zapříčinili vznik závislosti?“ V případě prvního rozvodu byl rozvod jednou částí z mnoha, která dopomohla ke vzniku závislosti. Respondent měl své představy o životě, které byly zničeny. Neviděl jiné východisko. Jak je již výše zmíněno, první rozvod byl pro něj zklamáním, které zapříčinilo jeho závislého chování. Nechtěl volný čas trávit sám a přemýšlet nad svými problémy. Proto se uchýlil ke konzumaci alkoholu a svůj volný čas trávil s přáteli v restauračním zařízení. Ve druhém případě byl alkoholismus jedním z mnoha důvodů, které přispěly k rozvodu.

„Ovlivnila traumata, kterými si respondent prošel, závislostní chování?“

Z teorie vyplývá, že zklamání, dlouhodobý stres i povolání, které v tomto případě přinášelo další stres (v podobě vojenských misí), přímo ovlivňuje vznik, průběh i udržení závislosti.

Z rozhovoru je patrné, že tato teorie může být potvrzena.

„Můžeme říct, že některá z událostí byla důvodem ke vzniku závislosti?“

Není možné konkrétně označit, některou z událostí v jeho životě, jako přímou příčinu ke vzniku závislosti. Z teorie vyplývá, že zklamání nebo hluboké konflikty ovlivňují rozvoj

závislosti. V tomto případě by se jednalo o první rozvod, jenže z rozhovoru je patrné, že v té době byl respondent voják, tedy povolání, stres i obrovské zklamání může být označeno jako důvod vzniku závislosti u respondenta. Je tedy možné tvrdit, že všechny události najednou, byly příčinou vzniku závislosti. Stále platí, že ztráta rodiny a zázemí byla nejvíce zlomovým bodem v jeho životě.

„Můžeme některou z událostí označit jako příčinu ztráty smyslu života?“

Jak již bylo zmíněno, z analýzy vyplývá, že ztráta hodnot (smyslu) se týkala ztráty rodiny a přátel, na které spoléhal a kteří jej v těžkých chvílích opustili.

„Může ztráta smyslu života ovlivnit nebo zapříčinit rozvoj závislosti?“

Ve výzkumu se potvrdilo, že ztráta smyslu života (hodnot) může zapříčinit rozvoj závislosti. Je známo, že každý člověk má jinou toleranci vůči negativním situacím, každý člověk umí problémy řešit jiným způsobem, a každý člověk je jinak citlivý vůči alkoholu.

2.6 Diskuze

Závislost je definovaná jako nekontrolovatelné nutkání opakovat určitý vzorec chování bez ohledu na jeho dlouhodobé důsledky. Dále Längle uvádí, že závislost vzniká následkem nesnesitelného pocitu prázdnoty a projeveného impulzu k sebezničení, který v sobě nosí každý člověk. Další příčinou závislosti je konflikt mezi tím, co je a tím, co by mělo být. Alkoholismus je v dnešní době velmi rychle se rozšiřující problém, který postihuje lidi ze všech společenských sfér, hlavním důvodem je neustálý stres, který v dnešní době zažívá téměř každý jeden člověk.

Jak již bylo v závěru zmíněno, K. Nešpor uvádí, že je více než 40 % šance, že pokud někdo z rodinných příslušníků byl závislý na alkoholu, bude k tomu mít takový člověk také sklony.

Ve výzkumu bylo podstatné zjistit, jestli svízelná situace (ztráta zaměstnání, rozvod, špatná finanční situace, deprese, úzkosti, moc, ...) má vliv na rozvoj závislosti.

Dále bylo zkoumáno, jestli tyto situace mohou způsobit ztrátu smyslu života a následný rozvoj závislosti ze ztráty smyslu života. Ve výzkumu bylo zjištěno, že v tomto konkrétním případě hrály tyto situace velkou roli při rozvoji závislosti. Otázkou bylo, jestli někdo zkoumal něco podobného, a co zjistil. „Smysl života, nezdolnost a závislost na alkoholu“, kde Martin Slabý (2017) ve svém výzkumu, kterého se zúčastnilo 111 respondentů, 80 mužů a 31 žen, zjistil, že všichni respondenti měli snížené všechny dimenze smysluplnosti a osobní nezdolnosti, bylo také potvrzeno, že s rostoucí mírou osobní nezdolnosti roste i smysluplnost. Zde je osobní nezdolnost chápána jako schopnost vzdorovat nepříznivým silám a schopnost zvládat nepříznivé situace. Smysluplnost je vysvětlena v kapitole smysl života.

V této knize byl zveřejněn také výzkum Annemarie von Forstmayerové, ve kterém bylo zjištěno, že 90 % těžkých alkoholiků prožívá hluboký pocit bezesmyslnosti. Můžeme vidět souvislost mezi výzkumy a teorií, která tvrdí, že míra závislého chování se mění v souvislosti s mírou existenciální prázdnoty, což jak tvrdí Frankl, je stav vnitřní prázdnoty, který prožívá člověk, který ztratil všechny cíle svého života a nevidí smysl své existence. Někdy také popsáno jako „propast“.

Jak tvrdí Längle, závislý potřebuje velice intenzivně vnímat, že je život dobrý. Závislost představuje hlubokou touhu více žít, jakmile začne abstinovat, získá pocit, že jeho život není

naplněný a smysluplný, neboť se přestane návykovými látkami stimulovat, ale nezmírní své nároky na život. Jelikož od sebe už nic neočekává, sníží se osobní nezdolnost.

ZDROJE

1. BAČOVÁ, V. *Kvalita života, hodnotové systémy v společnosti a sociální kapitál*. K vymedzení psychologických dimenzí kvality života. In *Psychologické dimenzie kvality života*. Džuka, J. (ed.), Prešov: UP, 2004. ISBN 80-8068-282-8.
2. CSÉMY, L., Nešpor K. 1996. *Léčba a prevence závislosti*. Praha: Psychiatrické centrum. *Elisabeth S.Lukasové*. Brno: Cesta, 1994. ISBN 80-85319-29-2.
3. FRANKL, V. E. *Dynamika a hodnoty*. *Československá psychologie*. 1990 č. 6, s. 552-547
4. FRANKL, V.E.: *A přesto říci životu ano*. Kostelní Vydří 2006, Karmelitánské nakladatelství. ISBN: 80-7192-095-9
5. FRANKL, Viktor Emil a Pinchas LAPIDE. *Bůh a člověk hledající smysl*. Brno: Cesta, 2011. ISBN 978-80-7295-137-6.
6. FRANKL, Viktor Emil. *Lékařská péče o duši: základy logoterapie a existenciální analýzy*. Brno: Cesta, 1996. ISBN 80-85319-50-0.
7. FRANKL, Viktor Emil. *Psychoterapie a náboženství: hledání nejvyššího smyslu*. Brno: Cesta, 2007. ISBN 978-80-7295-088-1.
8. FRANKL, Viktor Emil. *Psychoterapie pro laiky*. Přeložil Vladimír SMÉKAL. Brno: Cesta, 1998. ISBN 80-85319-80-2.
9. FRANKL, Viktor Emil. *Vůle ke smyslu: vybrané přednášky o logoterapii; s příspěvkem* Gullone, E., Cummins, R.A.: *The Universality of Subjective Wellbeing Indicators*. London 2002, Kluwer Academic Publisher.
10. HALAMA, Peter. *Teoretické a metodologické přístupy k problematice zmyslu života: Theoretical and methodological approaches to meaning of life*. *Československá psychologie*. 2000, 44(3), 216-236. ISSN 0009-062x.
11. HALAMA, Peter. *Zmysel života z pohľadu psychológie: meaning of life from the viewpoint of psychology*. Bratislava: SAP, 2007. ISBN 978-80-8095-023-1.
12. HELER J., Pecinová O. *Pavučina závislosti: alkoholismus jako nemoc a možnosti efektivní léčby*. Praha: Togga. 2011 ISBN 978-80-8725-862-0.
13. HNILICA, K.: *Diagnóza a věk moderují vztah mezi zdravím, emočním životem a spokojeností se životem*. *Československá psychologie* 2006, ročník L, číslo 6, str. 484-506 ISSN 0009-062X.
14. HNILICOVÁ, Helena. *Kvalita života a její význam pro medicínu a zdravotnictví*. In PAYNE, Jan a kol. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2005. 629 s. ISBN 80-7254-657-0.
15. HODAČOVÁ, L.: *Mozek, emoce a spokojený život*. *Psychologie dnes* 2007, ročník 13, číslo 2, str. 48-51
16. KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 1. mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.
17. KALINA, Kamil a kol. *Základy klinické adiktologie*. Havlíčkův Brod: Grada, 2008. 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0.
18. KALINA, Kamil. *Terapeutická komunita: obecný model a jeho aplikace v léčbě závislosti*. Vyd.1. Praha: Grada, 2008. 394 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2449-2.

19. KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 6. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-102-2.
20. KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Studie o křesťanství a řecké filosofii*. Praha: Česká křesťanská 1994, ISBN 80-85795-06-X
21. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie nemoci*. Praha 2002, Grada ISBN 80-247-0179-0
22. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie zdraví*. Praha 2003, Portál ISBN 80-7178-551-2
23. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Vyd.1. Praha: Portál, 2001. 279 s. ISBN 80-7178-551-2.
24. KUBINCOVÁ L. *Efektivita léčby závislosti na alkoholu v České republice*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého. 2011
25. KÜNG, Hans. *Být křesťanem: křesťanská výzva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. ISBN 80-85959-76-3.
26. KÜNG, Hans. *Věčný život?*. Praha: Vyšehrad, 2006. Teologie. ISBN 80-7021-836-3.
27. LÄNGLE, A. *Süchtig sein. Entstehung, formen und behandlung von abhängigkeiten*. Wien: Facultas Universitätsverlag. (1997a)
28. LÄNGLE, Alfried. *Wenn der Sinn zur Frage wird--*. Wien: Picus, 2002a. Wiener Vrlsungen im Rathaus, Band 93. ISBN 3-85452-393-9.
29. LINHART, Jiří, ed. *Velký sociologický slovník. Sv. 1, A-O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
30. LUKAS, Elisabeth S. *Logoterapie ve výchově*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, 207 s. Studium (Portál). ISBN 80-717-8180-
31. MACHOVEC, Milan. *Smysl lidské existence*. 5., nezměn. vyd. Praha: Akropolis, 2012, 127 s. ISBN 978-80-7304-143-4.
32. MANDYS, J. 2013, Kvalita života. Radko Kříž. Udržitelný rozvoj a veřejná správa. Žilina: Georg, 2013, 9, ISBN 978-80-81540479.
33. MARHULOVÁ J., Nešpor K. 1995. Alkoholici, feťáci a gambleři. Praha: Empatie. 1995 ISBN 80-901618-9-8
34. MASLOW, Abraham Harold. *A theory of human motivation*. 2013. ISBN 9781614274377.
35. *Mezinárodní klasifikace nemocí: abecední seznam : mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decennální revize*. Vyd.1. Praha: Grada, 1999. 741 s. ISBN 80-7169-787-7.
36. Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí (Kalina, K. a kol.). © Úřad vlády České republiky. Publikaci vydalo o.s. Filia Nova pro Radu vlády ČR - Meziresortní protidrogovou komisi, 2001. ISBN 80-238-8014-4.
37. MILLER, Scott D. a Insoo Kim BERG. *Zázračná metoda: radikálně nový přístup k problémovému pití alkoholu*. Vyd.1. Praha: Portál, 2014. 215 s. ISBN 978-80-262-0593
38. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
39. NEŠPOR, K *Návykové chování a závislost*, Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-831-7
40. NEŠPOR, K *Léčba a prevence závislosti*, Praha: Psychiatrické centrum, 1996. ISBN 80-5121-52-2

41. NEŠPOR, Karel. Detoxikační jednotky. In: KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České Republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.
42. NEŠPOR, Karel. *Týká se to i mne?: jak překonat problémy s alkoholem: (svépomocná příručka)*. Praha: Sportpropag, 1992. 132 s. ISBN (Brož.).
43. NEŠPOR, Karel. *Zůstat střízlivý: praktické návody pro ty, kteří mají problém s alkoholem a jejich blízké*. Vyd. 1. Brno: Host, 2006. 236 s. ISBN 80-7294-206-9.
44. NOVOTNÁ, J. a kol. *Drogové závislosti včetně alkoholu: učební text*. První vydání. Brno: Institut pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků, 1989. 144 s.
45. PAYNE, Jan. *Kvalita života a zdraví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-657-0.
46. PHILLIPS, D. *Quality of life: concept, policy and practice*. 1. vyd. New York, NY: Routledge, 2006, xii, 276 s. ISBN 0415323541.
47. POPOV, Petr. Alkohol. In: KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České Republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.
48. POPOV, Petr. *Farmakoterapie poruch vyvolaných účinkem návykových látek a substituční léčba*. In: KALINA, Kamil a kol. *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 221-227. ISBN 978-80-247-1411-0.
49. RATZINGER, Joseph *Úvod do křesťanství*. Brno: Petrov, 1991. ISBN 8085247135.
50. ŘEHAN, Vladimír. *Adiktologie I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 130 s. ISBN 978-80-244-1745-5
51. ŘEHAN, Vladimír. *Závislost na alkoholu a jiných drogách - psychologický přístup*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1994. ISBN 80-7067-359-1.
52. SVOBODOVÁ, Alena. *Člověk a alkohol*. Vyd.1. Praha: Avicenum, 1985. s. 237. bez ISBN.
53. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
54. TĚMÍNOVÁ RICHTEROVÁ, Martina a kol. *Terapeutická komunita a její aplikace*. In: KALINA, Kamil a kol. *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1411-0.
55. VAĐUROVÁ, Helena a Pavel MÜHLPACHR. *Kvalita života: Teoretická a metodologická východiska*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2005. ISBN 80-210-3754-7., s. 145. veřejná správa. Žilina: Georg, 2013, 9, stránky 124 -136. ISBN 978-80-81540479.
56. YALOM, Irvin D. *Existenciální psychoterapie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-147-6.

PŘÍLOHY

Příloha 1 – informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Název studie: Vybrané aspekty kvality života u osob se závislostí – existenciální aspekty

1. Já, níže podepsaný souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl jsem podrobně informován o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.
6. Souhlasil jsem s nahráváním rozhovoru na diktafon a s jeho následným přepisem.

Podpis účastníka:

Podpis výzkumníka:

Datum:

Datum:

SEZNAM OBRÁZKŮ

Tabulka 1 Základní prvky kvality života podle Raphaela	9
Obrázek 1 životní křivka respondenta	42
Obrázek 2 – narození respondenta	42
Obrázek 3- střední škola respondenta	44
Obrázek 4- nástup do prvního zaměstnání	45
Obrázek 5 – první rozvod	46
Obrázek 6 – druhá žena	47
Obrázek 7 – druhý rozvod	48
Obrázek 8- osamostatnění se po druhé rozvodu	49
Obrázek 9 – řidič autobusu	49
Obrázek 10 – nová práce, řidič kamionu	50
Obrázek 11 – léčení a práce hrobníka	50